

Cînteia tineretului

Anul VII
Nr. 37 (312)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
12 septembrie
1987

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

SUB SEMNUL MARILOR ELANURI CONSTRUCTIVE

Socialismul se făurește cu conștiință, pentru ca, mai întâi adevărul fundamental sub al cărui semn emblematic se așază toanele uriașului etor, constructiv și popular, muncii, elanurile și energiile creatoare care animă ființa fiecărui dintre noi. Subliniată în repetate rânduri de secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, această idee fundamentală, în jurul căreia gravitează întreaga concepție umanist-revoluționară cu privire la însuși sensul istoric al edificării socialismului în patria noastră, își află concretizarea în vasta operă de fabricare a omului nou, constructiv liber, competent și demn al celei mai drepte dintre orînduri. Pentru că — este un lucru de la sine înțeles, rit se poate de evident — împlinirea marilor transformări revoluționare pe care le presupune dezvoltarea tot mai accelerată a societății în care trăim, progresul ei necesită un nivel de înțelegere în afara unui factor uman, el însuși aflat într-o permanentă transformare calitativă a propriei personalități, într-un continuu proces de autentificare devenire pe coordonatele celor mai înalte exigențe ale prezentului și viitorului.

Făurirea omului nou, ridicarea nivelului conștiinței sale socialiste, a gradului de pregătire profesională, mărire a orizontului general de cunoaștere, însușirea activă în structura personalității a valorilor fundamentale ale civilizației noastre socialiste constituie, desigur, obiective de cea mai mare însemnătate ce stau în fața tuturor factorilor educaționali, începînd cu familia și încheind cu perfecționarea, cu autoedificarea morală, politică și culturală a fiecărui individ în parte. Din această perspectivă, sarcini de o deosebită complexitate și însemnătate au reieșit, pentru întregul front ideologic, pentru învățămînt, cultură și artă, din magistrala expunere a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la recentul Congres al III-lea al educației politice și culturale socialiste.

Evident, școala reprezintă, în această ordine de idei, principalul factor de formare multilaterală a personalității tinere, devenind prin aceasta un element fundamental în ansamblul mecanismului social al progresului. Aflată în pragul deschiderii unui nou an de învățămînt, de muncă asiduă menită să conducă la noi și reprezentative succese, școala românească de toate gradele își asumă cu înaltă responsabilitate nobila misiune de a asigura economiei naționale, celorlalte domenii de activitate, oamenii bine pregătiți profesional, politici și cultural, cetățeni de naștere ai țării, profund devotați idealurilor supreme ale partidului și poporului. Beneficiind de condiții materiale, de educație și instruire, dintre cele mai bune, avînd la bază o concepție revoluționară, profund științifică privind locul și rolul său în societatea noastră, concepție datorată entuziasmului genial al noilor noastre destine istorice, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, îndrumată cu dăruire și competență de tovarășa academiciană doctor inginer ELENA CEAUȘESCU, școala românească dispune astăzi de tot ceea ce este necesar pentru a-și îndeplini cu strălucire marile sarcini care îi revin în formarea pentru muncă și viață a noilor generații, în făurirea personalității multilaterale a omului nou. Apropoziții nou 15 septembrie este întîmpinat de toți oamenii școlii — elevi, studenți, educatori, învățători, profesori, maistri-instrucători, pedagogi, specialiști — cu hotărîrea fermă de a face totul pentru a răspîndi prin fapte de excepție grija deosebită pe care le-o acordă tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, tovarășa ELENA CEAUȘESCU, cei mai apropiați prieteni și sfătuitoari ai tinerei generații.

Firește, o condiție esențială a realizării acestor aspirații, ca de altfel a tuturor proiectelor și a planurilor noastre de devenire pe drumul edificării noii societăți, o constituie existența unui climat de pace și înțelegere între popoare, de colaborare și înțelegere între toate statele lumii. Toamă de aceea, pacea, concurența internațională, făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră sînt coordonate și obiective fundamentale ale întregii politici externe a partidului și statului nostru, preocupări majore, de fiecare clipă ale președintelui României, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, a cărui contribuție de excepțională însemnătate la triumful cauzei păcii este cunoscută și apreciată pe toate meridianele globului. În acest context se înscrie, desigur, și recenta vizită efectuată în țara noastră de președintele Republicii Kenya, Daniel Toroitich arap Moi, prilej cu care a fost reafirmată hotărîrea celor două țări de a conlucra tot mai strîns pe arena mondială, de a participa activ la soluționarea, în interesul popoarelor, a problemelor complexe ce confruntă omenirea, de a milita pentru afirmarea tot mai puternică a politicii de destindere și dezarmare, pentru instalarea unui climat de pace, securitate, încredere și colaborare în întreaga lume.

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

O sărbătoare : incepe școala !

DRUMUL CĂRȚII

Zic „drumul cărții” și înțeleg „drumul sării” ! Drum lung, drum greu, drum încercat, care, odată început, nu se mai sfîrșește. Ca și lumina, înălțătura este fără de sfîrșit. Drumul fără de care nu se poate trăi. Fiindcă ființa are să se aștepte pre sine, vrea să se știe, vrea să se conștientizeze. Iar construcția se face cu sarea singelui și cu sarea minții. Cartea este sarea împede și puternică a minții.

„Cine are carte, are parte” — spune un proverb vechi, răsărit din negura timpului, ca nițel alb, de nădă, din găoacea sevelor coapte, desghiccate, ale toamnei. Cine-l-a zis ? Cel care aflase, pentru prima oară, minunea fragilă și puternică a literii scrise, ori cel care n-avea s-o știe niciodată ? Cel cărui, lipsindu-i cartea, simțea că-i lipsește o parte a lumii, desigur. Ba, mai mult, o parte a vieții, rătăcită toată, chiar. Altminteri, de unde atîta tinjire, atîta dorință, atîta durere, într-o zicere de numai cinci cuvinte ? Închideți ultima parte a acestei ecuații existențiale, spuneți, să zicem, „cine are carte, are parte de câștig”, și veți vedea cum pierd întregul mister, întreaga vibrație de viață a zicerii. Fiindcă, în fond, cine are carte, are parte nu de ceva anume, vrea să spună proverbul, ci de tot : parte de viață, parte de bucurie, parte de durere, pentru că, nu o dată, aflarea înseamnă și durere. Dar cită bucurie și supremă forță omenească în această durere ! Asta ar putea să ne-o spună numai Prometeu, aflătorul focului ; ori Manole, meșterul, aflătorul secretului trăinicieii zidurilor într-o eternitate.

— Ce i se spune, prima dată, unui copil japonez, care deschide ochii spre lume ? — I-am întregat odată pe un ilustru profesor, venit din Țara soarelui răsare.

— Trei lucruri, a fost răspunsul : să rabde, să nu plîngă și să muncească.

Copiii care trec pragul școlii, ros de urma pașilor calzi ai rîndurilor de generații, de pînă acum, dar și celălalt prag, proaspăt și curat, mirosind încă a lemn de brad, ori de fag, abia coborît din inima pădurilor, pragul noilor școli, de curînd răsărite în orașele și satele țării, le-aș spune că drumul pe care îl încep este greu, ba chiar foarte greu, este „drumul sării”. Sarea vieții ! Dar este drumul fără de care nu se poate ! Drumul pe nesfîrșirea căruia trebuie să mergi cu dragoste și credință, cu voință și cu răbdare, cu speranță și bucurie. Cu cîntea întregii tale ființe.

În carele pe care le mîi, „pocnînd din bici pe lingă boi”, pe drumul acesta fără de sfîrșit, duci aripi de fluturi. Numai sarea scoasă din ocnele munților rămîne, scoasă la suprafață, tot sare. Cealaltă, ieșită la lumină din adîncurile de nepătruns ale minții, se transformă în aripi de fluturi. Aripile de fluturi ale visului. Pe aceste aripi, mai puternice decît puternicia și supletea celui mai pur oțel, se clădesc orașele și fabricile moderne de azi ; pe aceste aripi se înalță semeț și de neînfrînt turnul bogat și frumos al spicului de griu ; pe aceste aripi se bazează zborul nostru temerar și curat către miine.

„Eu nu am căutat toată viața mea decît esența zborului. Zborul — ce fericire ! — spunea divinusul sculptor Constantin Brăncuși. Văd acest înscris, pe fruntea bombată, ca o piatră neînduplecată de riu, a fiecărui copil care, cu dulcea povară a aripilor de fluturi, din ghiozdanul pe care-l poartă în spinare, trece înfiorat pragul școlii, în aceste zile de toamnă, în care lumina, împlinindu-și coacerea, ne dezvăluie nucleeele, de zahăr ars, ale viitoareii păduri, de sub pielea de arici zburători, a castanelor coapte.

PETRE GHELMEZ

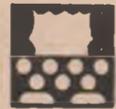
Carte

Istorie și literatură

Sub egida Comisiei române de istorie militară; Centrul de cercetări de istorie și teorie militară, se tipărește la Editura Militară o lucrare de cea mai mare importanță: **România în primul război mondial**, 2 vol. Lucrarea tratează, pe baza unei vaste documentații bibliografice, arhiviste și a metodelor istoriografice științifice, întreaga problematică a perioadei 1914—1917; neutralitatea armată (1914—1916) a României; participarea armatei române la campaniile anilor 1916—1917 pentru apărarea independenței, suveranității și integrității țării, lupta pentru realizarea idealului național al unirii tuturor românilor într-o patrie și recunoașterea internațională a făuririi statului național unitar român.

● În prestigioasa colecție „Croniclele medievale ale României” a editurii Academiei remarcăm punerea în circulație într-o formă completă a lucrării lui Gheorghe Brancovici, **Cronica românilor**, prezentând istoria țării de la origini până la 1696, în context sud-est european. Amplul studiu introductiv semnat de cunoscutul editor de documente medievale, Damaschin Mîoc analizează viața și activitatea de diplomat a lui Gheorghe Brancovici precum și întreaga operă a autorului ● Mihail Sorbul este recoditat la Editura Albatros, în cadrul colecției

Lyceum, cu o antologie (**Patima roșie — Teatru**) cuprinzând cîteva piese reprezentative din creația sa dramatică: **Letopiseții**, **Patima roșie**, **Dezertorul** ● La Editura Ion Creangă a apărut volumul **Cîntec românesc** de Elena Văcărescu, ce include poezii despre România și frumusețile ei, despre strămoșii Văcărești, care au aprins în sufletul poetei dragostea pentru limba și istoria poporului român. Ediția bilingvă (română-franceză) este bogat ilustrată ● O apariție de subliniat interes este lucrarea **Geneza statelor române** (Editura Dacia) de Șerban Papacostea. Istoricul se ocupă de problematica constituirii statelor medievale românești și a apărării eroice împotriva forțelor externe ostile acestui proces. Volumul tratează aspecte esențiale ale unei faze decisive a istoriei patriei ● La Editura Eminescu semnalăm volumul **Poetica romanului românesc** ce antologhează mărturi, cronici literare, articole, eseuri, fragmente de jurnal etc. ale celor mai importanți romancieri și teoreticieni ai romanului, începînd cu a doua jumătate a secolului trecut și pînă în zilele noastre ● În continuarea excepțională a seriei a **Operele** complete ale lui Sadoveanu, îngrijită de Fănuș Băileșteanu și Cornel Simionescu. Editura Minerva tipărește cel de-al patrulea volum avînd în sumar prozele: **La noi în Viișoara**, **Mormintul unui copil**, **Vremuri de bejenie** și **Însemnările lui Neculai Manea**.

Teatru

Premii și premiere la Naționalul ieșean

Un prestigios spectacol cu valoroasă piesă a lui Paul Anghel s-a dovedit a fi **Săptămîna patimilor**, în regia lui Dan Stoica, realizat la Teatrul Național din Iași. Foarte proaspătă premieră a obținut Premiul I în cadrul celei de-a VI-a ediții a Festivalului național „Cîntarea

României”, iar interpretului principal, actorul **Sergiu Tudose**, i s-a conferit, la această ediție a marii întreceri a muncii și creației, tot un binemertiat Premiul I. Un alt actor din trupă, **Petrică Ciubotaru**, a obținut, pentru rolul Jacoppo, Premiul II.

Desigur, bucuria acestei recunoașteri a calităților reprezentativei cu **Săptămîna patimilor** se răsfrînge și asupra atmosferei de lucru intens în vederea pregătirii unor noi premiere. Astfel, foarte tînărul regizor **Ovidiu Lazăr**, împreună cu studenta la scenografie **Irina Dimiș** și actorii **Sergiu Tudose**, **Teofil Vilcu**, **Violeta Popescu**, **Emil Coșeru** se află în stadiul final al repetițiilor cu **Ivanov**, de Cehov. Se mai lucrează la **Mitică Popescu**, de Camil Petrescu (regia **Saul Taișler**) și **Lorenzaccio**, de A. de Musset (regia **Dan Stoica**).

Precum se știe, Teatrul Național din Iași are o secție la Suceava compusă mai cu seamă din tineri. Ei repetă acum **Nu sint Turnul Eiffel**, de Ecaterina Oproiu (regia **Georgeta Bărdăjan**), iar protagoniștii ocașii **Georgeta Bărdăjan** și **Adrian Păduraru**. **Doi pe un balansoar**, de Gibson (regizori și interpreți: **Carmen Ciocilă** și **C. Florea**, scenografia **Mihai Pinzaru Pim**).

Un omagiu adus teatrului, actorilor

„Așa este conceput de către regizoarea **Cătălina Buzoianu** viitorul său spectacol cu **Urișii mușilor**, de Pirandello. De fapt, el va fi un eseu asupra condiției teatrului și a creatorului de teatru văzută într-o perspectivă istorică. Iată ce-am mai aflat de la cunoscuta regizoare despre **Urișii mușilor**, piesă aflată în repetiție la Teatrul Lucia Sturdza Bulandra.

— Lucrul care mă interesează în mod deosebit și care este conținut în textul lui Pirandello este atât problema existenței teatrului în univers, a condiției actorului în lume, cit și aceea a reflectării universului, a costumului în teatru, pe scenă. Acesta judecăm prin intermediul aceluia element esențial în și pentru teatru care este actorul, actorul ca instrument de

comunicare, ca element ce face legătura între marile idealuri ale umanității, cărora trebuie să le dea viață pe scenă și materia fluidă, densă a colectivității care-l inconjoară — publicul. Este vorba despre analiza condiției diferitelor posturi și tipuri de actor, în primul rînd a actorului cetățean. Relația cu publicul, cu viața socială a artistului, și prin el a teatrului este tema spectacolului. Tocmai de aceea am găndit reprezentarea pentru scena de la Grădina Icoanei: o arenă, un fel de insulă în mijlocul mării oamenilor, un nucleu ce reflectă acea mare.

— **Cu cine lucrați acest spectacol?**

— Decorurile aparțin lui **Mihai Mădăscu**, iar costumele **Lianeii Manțoc**, amîndoi colaboratorii mei de o viață. Pentru ilustrarea muzicală a spectacolului vom avea prelucrări de **Claudiu Negulescu**, iar înregistrările se fac în colaborare cu **Ateneul Român**, cu **Conservatorul „Ciprian Porumbescu”** și cu corul „Vocea primăvera”. Distribuția îi cuprinde pe **Ion Caramitru**, **Mariana Buruiană**, **Ileana Predescu**, **Irina Petrescu**, **Luminița Gheorghiu**, **Constantin Drăgănescu**, **Marcel Iureș**, **Răzvan Ionescu**, **Răzvan Vasilescu**, **Oana Pelea**, **Coca Bloos**, **Ioana Pavelescu**, **Sandu Mihai Gruia**, **Tudorel Filimon**, **Cornel Scripcaru**. Cu participarea maestrilor de marionete **Liviu Berchoi** și **Paul Ionescu**.

M. IONESCU

Muzică

Începe stagiunea!

Toamna, moment de bilanț și de începuturi și în viața muzicală românească.

Iată, după turnee întreprinse în țară și în străinătate, după numeroase gale și manifestări estivale, se redeschid rînd pe rînd stagiunile permanente ale orchestrelor simfonice presărate în orașele noastre, stagiuni ce oferă din nou melomanilor bucuria „mării muzici” și totodată își propun să continue modelarea dimensiunii culturale a publicului lor prin bogăția

de sensuri a valorilor autentice ale creației și interpretării. Alături de obișnuitele seri dedicate concertelor săptămînale, aceste institutii muzicale profesionale inscriu pe afișul noilor lor stagiuni ample cicluri de manifestări cu caracter educativ ce merg pe linia afirmării din ce în ce mai puternice a rolului formativ al artei, ele deschizînd treptat calea spre diversitatea modalităților de exprimare ale celor ce slujesc pe teritoriul muzei Euterpe.

● Prin concertele programate joi 17 și vineri 18 septembrie, **Ateneul român** își redeschide portile printr-un nou act de restituire artistică, semnat de orchestra simfonică a Filarmonicii „George Enescu” sub bagheta lui **Mihai Brediceanu**. Interpretarea Suitei din baletul **Nunta în Carpați** de Paul Constantinescu poate fi privită nu numai ca un omagiu adus acestui mare compozitor al școlii românești moderne, autor al unor partituri de referință în mai toate domeniile creației, abordînd cu aceeași inspirație și vigoare componistică o multitudine de genuri, ci și ca o marcă a împlinirii în această stagiune a unei jumătăți de veac de la premiera lucrării, premieră ce a avut loc la 5 mai 1938, **Opera Română** din București. Afișul mai cuprinde monumentală **Simfonia a Alpiilor** de Richard Strauss și primul din seria celor cinci **concerte pentru pian** de Ludwig van Beethoven, în versiunea solistică a lui **Valentin Gheorghiu**.

● La Oradea, stagiunea filarmonicii se deschide printr-un semnificativ dialog al generațiilor, ce aduce în atenția publicului numele unor tineri instrumentiști și cîntăreți prezenți cu consecvență în peisajul nostru muzical. De altfel, concertul din 14 septembrie va adăuga o notă de emoție acestei serii simfonice prin coincidența care aduce pe podiumul de concert pe dirijorul **Miron Rațiu** și pe fiica sa, tînăra violonistă **Anca Rațiu**, recent admisă în băncile Conservatorului bucarestean. **Concertul în mi minor** de Felix Mendelssohn Bartoldy va fi încadrat de două opusuri orchestrale remarcabile: **Suita a III-a pentru orchestră** „Săteanca” de George Enescu și celebra **Simfonia nr. 5 în do minor** de Enescu.

● Și la Filarmonica din Sibiu geniul beethovenian alături de

cel al lui Enescu vor constitui două dintre opțiunile repertoare ale deschiderii de stagiune. Pagini de largă atractivitate: pitorescul imaginilor sonore ale **Rapsodiei I** de Enescu, apoi grandioarea și strălucirea arhitecturii **Concertului nr. 5 în Mi bemol major pentru pian și orchestră** de Beethoven și în final **Simfonia I** de Brahms — acea continuare a drumului parcurs de „Titanul de la Bonn” prin prisma orizontului expresiv de o factură romantică a parte al marelui muzician născut la Hamburg. Sub bagheta de o recunoscută seriozitate a dirijorului **Petre Sbarcea**, orchestra sibiană va colabora în partitura concertantă cu unul dintre cei mai activi pianisti ai tinerei generații: solistul Filarmonicii „Oltenia” din Craiova, **Mihai Ungureanu**.

● Vrînd parcă să sugereze o „rocadă” a soliștilor peste lanțul Carpaților, în debutul stagiunii craiovene va apărea pe scena Filarmonicii „Oltenia” foarte tînărul violonist brașovean **Florin Ionescu-Galați**, în **Concertul nr. 2 pentru vioară și orchestră** de Henryk Wieniawski. Este de fapt o reluare a acestei versiuni, programarea ei în acest cadru de eveniment artistic constituind încununarea Premiului I obținut de solist la prima ediție a Concursului interjudețean de interpretare desfășurat în luna iunie pe aceste meleaguri doljene. Pe același afiș, dirijorul **Modest Cichirdan** mai propune **Cantata solemnă** de Remus Georgescu și **Simfonia a III-a** de Saint Saens, lucrare ce vine să marcheze instalarea orgii în sala Filarmonicii craiovene.

Plastică

La prima expoziție personală

Multe noutăți vor putea admira iubitorii artelor frumoase în galeriile bucarestene săptămîna viitoare: lucrări de **Pavel Codiță** (la Simeza, vernisaj la 16 sept.), de **Virgil Moise** (Orizont, începînd din 11 sept.), **Trei pictori din Bulgaria** (Căminul Artei, din 17 sept.). Dintre ele, însă, ne-am oprit asupra celor de la **Atelier 35** pentru că **Ioana Bătrînu** este o foarte tînără artistă și mai ales pentru că aceasta va fi prima sa expoziție personală. Sigur, un eveniment această dîntîi ieșire singură în public și, nu mai puțin, o piatră de încercare. Iată ce ne-a spus tînăra plasticiană într-o discuție avută zilele acestea.

— Pregătesc prima mea „personală” de mai bine de doi ani. Din 1983, cînd am absolvit Institutul de arte plastice, am participat la toate saloanele municipale și la marile expoziții naționale, dar această prezentă impune alte rigori. Mai întîi, trebuie să spun că nu împlîntor toate lucrările sînt gîndite în alb-negru. Poate pareă ciudat, dar nevoia imensă pe care am simțit-o de a crea cit mai multă expresie am dorit-o materializată doar în alb și negru. Și cu toate astea, folosesc în tempera tusa largă, picturală, fapt care face ca lucrările să pară a se afla la limita dintre grafică și pictură. Realitatea, așa cum o simt eu, așa cum se reflectă în mine, se află la baza tablourilor. Dar, cred că mai bine decît mine îmi caracterizează începuturile criticul **Dan Călin** care iață ce scrie, la un moment dat, în catalog: „Ioana Bătrînu nu pare a fi, în pofida tinereții sale, supusă metamorfozelor de ordin stilistic și tematic: drumul său nu pare să fie unul al explozării, ci al revelației de sine. Fiecare piesă arc, de aceea, o intensitate problematică, efect pe care artista îl temperează subtil cu ajutorul ambiguității ironice”.

MIRA IOAN

FLASH

În pleiada de apariții și reapariții discografice cu care casa Electrecord ne-a „răsfățat” în ultimul timp, un loc important l-au ocupat „portretele” dedicate unor tineri compozitori sau tineri interpreți.

În acest context, discul dedicat trio-ului de suflători **Syrinx** din Bacău — formație alcătuită din **Dorel Baicu** — flaut, **Dorin Gliga** — oboi și **Pavel Ionescu** — fagot — se constituie într-o recunoaștere a valorii interpretative a acestui ansamblu, dar și într-o certificare a constanței sale preocupări de a lărgi și pune în lumină lucrări românești contemporane scrise pentru acest tip de formație. Această atitudine artistică dublată de o frumusețe tînă calitativă a tîlmăcirilor s-a reflectat și în interesul trezit în rîndul compozitorilor, interes materializat în titluri ce alcătuiesc deja o „literatură” creată pentru cei trei instrumentiști, din care discul amintit selectează trei titluri: **Sincronie** de **Ștefan Niculescu**, **Florișleglu** de **Liviu Dăncăanu** și **Concertino** de **Viorel Munteanu**, opusuri interpretate cu o clară elaborare a detaliului, cu o remarcabilă precizie a dialogului instrumental și expresiv, demonstrînd profesionalismul și seriozitatea unor tineri muzicieni care au înțeles că entuziasmul începutului trebuie continuat cu responsabilitatea și dăruirea seriozității artistice.

Dacă recentul disc oglîndește ceea ce trio-ul **Syrinx** a realizat deja, premiul obținut în această vară la **Martigny**, în Elveția — ce se adaugă numeroaselor distincții naționale și internaționale ce au răsplătit performanțele interpretative ale formației — îi recomandă pe **Dorel Baicu**, **Dorin Gliga** și **Pavel Ionescu** pentru actualul lor moment evolutiv și, sperăm, pentru ascensiunea lor viitoare.

Sport și literatură

Alexandru Căprariu

ÎN ESENȚA LUI UMANĂ, SPORTUL E O FORMULĂ MAJORĂ DE EXPRIMARE A EXISTENȚEI

— De când scrieți cronică sportivă? Mi se pare întrebarea cea mai potrivită să-mă facă Alexandru Căprariu, la începutul dialogului nostru neconvențional.

— Țin cronică, în „Tribuna” clujească, de un număr bun de ani. Să fie 30 sau și mai mulți... Într-o perioadă, vreo doi ani, am publicat săptăminal, la ziarul Sportul, cite o cronică, alături de alți scriitori. Dincolo de ceea ce fac secretarii sportivi sau specialiștii erau opinii de pe o altă poziție și din alte unghiuri de vedere, care priveau mai mult fenomenul decît rezultatul sau scorul.

— În fond, de ce scrieți cronică sportivă? Cînd, în ce împrejurări ați scris primul comentariu sportiv? Prin ce a-nume s-a manifestat sportul ca o chemare și cronică sportivă ca o irezistibilă atracție?

— Fără îndoială, cînd am scris prima mea cronică a fost o clipă, i-aș zice, epocală! Dar adevărul-adevărat este că m-au impresionat foarte tare foletoanele de sport ale lui Camil Petrescu care au glumea deloc cînd scria despre sport, mai ales despre fotbal. Și, la un moment dat, într-o „cronică a optimizării” a lui George Călinescu, despre Anquetin, formidabilul ciclist francez, cred că am găsit atunci explicația că sportul, în esența lui umană, și cronică sportivă ca modalitate de reflectare, pot să însemne o formulă majoră de exprimare a existenței. Poate că zăcea în mine ideea, sortită dar nu se produsese încă explica...

— Și, mai departe...

— Și așa cum am scris cronică literară, dramatică, cronică plastică, nu știu cite sute și sute de articole, din care nu știu ce rămîne, și dacă rămîne ceva, tot așa m-am ocupat și de sport, de cronică sportivă, această formulă de exprimare mai altfel a existenței umane. Sportul e ca și viața, are o groază de formule de exprimare. La fiecare capăt de formulă este învingătorul și este învinsul. Amin-două au aceeași valoare ca reprezentanțe a sportului, pentru năzuință și dăruire supremă. Poate că nici asta nu e important, că e un învingător și un învins, ci că și prin sport omul face un efort constructiv, de a lăsa ceva cit de cit umanității. Chit că recordurile trec, vine mereu altul care aleargă mai repede, sare mai departe, sau mai sus, ridică mai multe kilograme. Important rămîne efortul, strădania de autodepășire. Sportul este o formulă de depășire continuă, de a forța posibilități omenești ce par, la un moment dat, imposibile.

— Vă interesează sportul pentru că l-ați practicat? Asistați la manifestările sportive cu regularitate?

— Două dintre sporturi, și din cele de virf, le-am practicat, voleiul pînă la un moment dat, apoi șahul cu care-mi eliberez și acum mintea de greutatea gîndului, oferindu-mi clipe de destindere. Din păcate la volei a trebuit să renunț, că nu putem face în două direcții performanță! Șahul a rămas permanent. I se zice sportul minții. Se asociază, deci, mai ușor cu preocupările mele cotidiene. Există și o latură de creație artistică ce-i implicată în șah! E o propunere foarte interesantă de a crea o altă lume nu în afară, ci în interiorul celei reale. Flaubert zice să scriem romane care să fie ca și pămîntul, care să plutească, să se învîrtească și să stea în propriile forțe. Așa e și șahul. De ce scriu cronică sportivă? Ca o permanentă mărturisire. Există necesitatea de a te confesa. Care poate e deranjantă pentru unii mai ales cînd îți permiți să ai opinii proprii care nu coincid total, să zicem, cu cele ale conducătorilor sportului sau ale suporteurilor.

— Sînteți un scriitor foarte cunoscut, un poet foarte apreciat de opinia publică. Credeți că la popularitatea de care vă bucurați în rîndul maselor de cititori a contribuit și faptul că scrieți despre sport, despre fotbal, indeosebi, un sport el însuși foarte popular, de altfel?

— Mai cu seamă că nu știu cîți cititori știu sau citesc versuri de-ale mele. Dar cronică de sport e altceva. Ea e citită, consultată, controversată. Am primit zeci și sute de scrisori. În unele eram și înjurat, ceea ce nu-i lipsit de interes pentru că e ca și cum ai fi în tribună!

— Alții nu recunosc că semnătura pe cronică sportivă e un mandat în alb pentru popularitatea în masă...

— Îi privește! Nu-l glumă! Este o realitate! Zeci, sute de scrisori mi s-au adresat cu sugestii, ce să scriu, ce-i deranjază în mișcarea sportivă sau în campionatul de fotbal. În șezători lite-

rare, dar și în alte împrejurări am fost bombardat cu întrebări despre sport și cronicele mele sportive.

— În ce măsură prezenta dvs. în arenele sportive și, desigur, în revistele sportive, se reflectă în universul spiritual al creației literare? Cu alte cuvinte, faptul că urmăriți și comentați fenomenul sportiv are vreo influență asupra artei scriitoricești?

— Nu-mi dau seama, poate așa cu comportare, de la om la om, sînt mai deschis, medii sportive creează un spirit de echipă, necesitatea de integrare fizică într-o colectivitate în care ne putem spune deschis gîndurile, apoi este permanentă tentația dialogului, oricînd al un subiect de dezbătut, de controversat.

— Ați simțit tentația unor subiecte sau personaje din lumea sportului?

— Da, am scris chiar versuri inspirate, culmea, de box. Artă pugilistică e foarte sugestivă. Ești într-un pătrat foarte delimitat, între niște corzi, ești echipat numai cu mănuși și fără ură, fără patimă, te bati cu adversarul. Bineînțeles,

sîntem alinați de bine scriu! Și la noi se scrie la fel de bine, dar sîntem împușcați de spații, te oprești să vorbești înăuntru legende, întrebări, așteptări, formalismul pe-l mai frumos. Vei scrie de fotbal! Rămîne zădărnica, umană, ceea ce s-ar părea și ar rămîne în conștiința spectatorilor. Ne reamintim, cu nostalgie de Moine, cel care a defilat atîta ani recordul țării pe sute de metri! L-am avut profesor de sport. Nu-i de coloa. A rămas un mare exemplu. Mărele exemplu al marșului campion. Un tip exemplar din punct de vedere al comportamentului cu semenii săi. Un mare sportiv, un mare om! Toti care l-au avut profesor au avut ce învăța de la el; de aceea el are și legendă. De-aici, ca o suplinire, avem nevoie de carti de sport. Mi-aduc aminte cu o plăcere imensă și cu un amuzament total, nu știu dacă vă mai amintuiți, ne-am întâlnit în avion, călătoream în Finlanda. În avion era și echipa de gimnastică a României care mergea la C.E. de la Copenhaga. Avizat, după acea întâlnire însoțită în avion, am urmărit la televizor, acolo unde m-am aflat în zilele

Născut la 20 decembrie 1925, la Cluj-Napoca. Licențiat al Facultății de Filologie — în specialitate „Natal Absolut” al Școlii de Literatură și critică literară „M. Eminescu” 1952. Lecturist în „Almanahul literar” la 1950. Poet, dramaturg, critic literar, dramaturg, plastic și cronică sportivă.

A publicat: Orizonturi (versuri), Editura pentru Literatură, 1964, București; Cercurile dragostei (versuri), Editura Tineretului, 1966, București; Jurnal literar (critică și istorie literară), Editura pentru Literatură, 1967, București; Albinița aurie (teatru pentru copii), premiera la Teatrul de păpuși din Cluj-Napoca, 1967; Mica autobiografie (versuri), Editura Eminescu, București, 1975,

Premiul Uniunii Scriitorilor din R.S.R.; În timp ce pămîntul se-avîrte (note de călătorie), Editura Dacia, 1976, Cluj-Napoca; Gloanțe sub cerul nostru (teatru), premiul la Teatrul Național, Cluj-Napoca, 1978; Mărele autobiografie (versuri), Editura Dacia, 1979, Cluj-Napoca; Premiul Asociației Scriitorilor din R.S.R.; Primăvară scandinavă (note de călătorie), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980; Pensiunea Speranța (teatru), premieră la Teatrul Național, Cluj-Napoca, 1981; Ochii de pretutindeni (versuri), Editura Dacia, 1981, Cluj-Napoca; Cenușăreasa (teatru pentru copii), premieră la Teatrul de Păpuși, Cluj-Napoca, 1982; Marca autobiografie (versuri, traducere în macedonea-

să de Tasco Saroc), Editura „Revista Macedonier”, Skopje, 1982; Inimă și amintiri (versuri), Editura Dacia, 1984, Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca; Asfințiturile zilnice (versuri), Editura Dacia, 1985; Versuri (traducere în limba maghiară de Franyó Zoltán, Iancsik Pál, Kerekes György, Lászlóffy Csaba) Editura Eminescu, 1985, București; Poezie și umanitate (versuri, ediție bilingvă din creația laureatilor „Serilor de Poezie” de la Struga, Macedonia, în colaborare cu Ion Deaconescu), Editura Dacia, 1986, Cluj-Napoca; Cicatricele penumbrei (versuri — ediție selectivă), Editura Cartea Românească — 1987, București.

te bați, dar în limita unui regulament foarte exact. Boxul e sugestiv și prin aceea că, în cumplita încetare de forțe, trebuie să îți seama de lucruri umane, unde ai dreptul să lovești adversarul și care părți ale corpului acestuia îți este interzis să te atingi, deci o sumă de opreliști, cum ai încalcat onestitatea bății, cum ești adus la litera regulamentului, la comportamentul normal sau chiar sancționat. Deși nu boxul este sportul care-mi place cel mai mult...

— Exact, care sînt sporturile preferate?

— În principiu toate, normal, fotbalul care a devenit o mitologie a secolului 20 ocupă primul loc în inima mea. Fără fotbal nu se mai poate. Te uita! La un meci fain de baschet, la o partidă frumoasă de tenis! Nici nu știu ce să admiri, să urmărești cu mai multă atenție, că dincolo de tehnică, spectacolul are și o formă de exprimare estetică, artistică. Dincolo de precizia, uneori deranjantă, cum era la Borg, ca să nu mai vorbesc de Ilie Năstase, care este irepetabil, trăiești emoția estetică, a frumosului. Dincolo de statul pe marginea terenului meciul de tenis are o formulă de exprimare de ordin superior; ești pe un dreptunghi, acolo trebuie să se petreacă actul tău, măiestria sportivă, știința jocului... Acolo, un John McEnroe, un Lendl, un Boris Becker, un Wilander devin marile personalități cu o distincție inconfundabilă. Nu e numai perfecțiunea tehnică, nu e numai aceea rigoare a tehnicii prin care se rezolvă o fază, o acțiune cu reușită sau... eșec, ci tot timpul e o aură de frumusețe. Tocmai asta iubim în sport.

— Cum apreciați cronică sportivă actuală? Prin ce se inseriu (și prin ce nu) virtuțile cronicii sportive, a comentariului sportiv contemporan, indiferent de canalele prin care se difuzează (presă, radio, T.V., în glorioasa tradiție a publicității noastre sportive? Ce-i reproșați și ce-i recomandați?

— Cronică sportivă actuală mi se pare bună, de la caz la caz, chiar foarte bună! Cu regretul și senzația că nu i se acordă suficient spațiu! Îi citim pe francezii și

următoare, la Helsinki sau Stockholm, competiția în care era și Nadia Comăneci, steaua cea mai strălucitoare a gimnasticii mondiale. Atunci am văzut cea mai senzatională cădere de la paralele. Era a Nadiei. A căzut, s-a ridicat, a reluat exercitiul de unde l-a lăsat și l-a continuat pînă la capăt... Autorecuperare instantanee, nervi de oțel... Nu se consumase căderea și pasărea măiastră și-a întins, din nou, aripile... Cum să nu-i admiri pe acești oameni? Ca să revin, la croniciari, sînt condeieri foarte buni, scriu bine, mulți încearcă și reușesc să dea imaginea peisajului sportiv, poate de-aici pare uneori stilul lor cam tehnicist...

— Ce vă sugerează ideea de sport în acest sfîrșit de secol XX? Dacă urmărirea și comentarea fenomenului sportiv vă asigură statutul de observator al unui fenomen cu ample și profunde implicații în viața societății contemporane, cum explicați această realitate? De ce sau prin ce sportul a devenit un fenomen care se bucură de audiența și interesul major a sute și sute de milioane de oameni de pe tot pămîntul?

— Cred că, cel puțin în parte, am vorbit despre asta. Dar să repet care e credința mea, gîndul meu în legătură cu aceasta. Sportul este încă o formă de exprimare a modului valoric suprem al existenței. Altfel nu i-am acorda atîta atenție, n-am fi atît de pasionați, de pătimași, uneori înrăiți pentru simpatiile noastre. Ce eforturi s-au făcut pentru reinvierea Jocurilor Olimpice. Cum se știe, părintele Olimpiadelor moderne este francezul Pierre de Coubertin. O treabă, o inițiativă care vine dintr-o zonă de cultură și civilizație fundamentală pentru conștiința Europei. Dar să ne gîndim că J.O. au luat ființă în vechea Eladă. Cu sute de ani înaintea erei noastre. Merită de meditat. Vin din Grecia antică, zonă unde problemele de morală sînt absolut esențiale. Te cutremuri să vor-

besti despre marii filosofi și moralisti ai antichității. Hegei spune că în logica formală după Aristotel nu s-a mai petrecut nimic nou. Cînd vorbești despre Grecia antică, vorbești de un teritoriu binecuvîntat. De-acolo ne vine marea idee cu Olimpiadele, cu spiritul olimpic, care dăinuie și azi. Nu e o simplă pasiune, nu e o simolă intimă. Cînd a fost prima Olimpiadă, Roma nici nu exista. Lumea, ca să se regăsească pe sine, în părțile ei cele mai bune, istă, se reînnoiește la Jocurile Olimpice. Pînă în 1987 Olimpiadele sînt permisivă și lăsură de valori umane, morale și sociale. O reînnoiește, prin ceea ce-i propriu celor cu lotul dorințelor intrinseci, între sportiv, și între cei doi; elevație a spiritului, propunere de desfășurare a energiilor tinerești. Cîce e, acum, mai bun? Hic et nunc! Aici e marea frumusețe că în această desfășurare de forțe nu sînt cîștigate! Ne-am reînnoit la J.O. la una din șezători de bază ale existenței umane, la o exprimare a ei, cu ajutorul și datorită sportului.

— Considerați că se poate vorbi de o incompatibilitate între activitatea sportivă și activitatea intelectuală?

— Nici o problemă nu există! Viața noastră actuală, marii noștri campioni, care au fost sportivi de mare performanță și au devenit intelectuali, unii ajunzînd lectori și conferențieri, în amfiteatrele universitare sau sub cupola Academiei, o demonstrează cu prisosință. Latini au avut harul să găsească și să ne dăruiască o formulă magică ce a traversat veacurile, exprimînd totul: „mens sana in corpore sano”. Numai așa poate exista un intelect integru. Nu-i deloc accidental că personalități ca Jack London, Hemingway, Montherlant, Camus, Giraudoux, Camil Petrescu, George Călinescu și alții alții au făcut sport, au fost spectatori în arenele sportive, de unde și-au cules, adesea, subiecte pentru cărțile cu eroii lor legendari. Un accident? Sînt prea mulți și din prea diverse domenii spiritele pentru ca sportul să fie un simplu accident în existența lor.

— Este sportul un fenomen de cultură și civilizație?

— Cred că da! Mă simt cam presat să elaborez, în mare viteză, argumente imbatabile! Presupun că întîi și-ntîi trebuie citită substanța semenilor: e o mare contribuție și eucerie pentru civilizație, pentru că progresul atît de ordin moral — în sensul comportamentului loial, corect, cu respect față de adversar — propune o atitudine superioară, față de sportivul însuși și față de semenii, chiar dacă în tribunele fotbalului se mai flueră și huiduie.

— Ce considerați că am scăpat din vedere și vreți să mai adăugați la dialogul nostru?

— Cînd e vorba de sport tot poți să discuți și să nu mai termini niciodată! E ca și orizontul. Tot îl vezi și vrei să-l atingi și tot nu reușești, el te cheamă mai departe și tu mergi înainte, fascinat! Dincolo de consemnarea unor rezultate — care sînt necesare, ele ne fixează în memorie niște momente — dincolo de ele se fac tot felul de considerente; sîntem ființe dotate, sîntem coroana naturii, discuția rămîne deschisă, ca o poveste, ce din fericire n-are sfîrșit. Deși nu cred că luînd startul pe o sută de metri o să ajungi înainte de a pleca! Se spune că recordurile n-au durabilitate. Există, totuși, o limită de manifestare a posibilităților umane. În plan fizic. Nu trebuie uitat că în sport lucrezi cu propriul trup, cu propriul suflet. Ești și solist și orchestră! Nu vi se pare că așa este? Sportivul se exprimă pe el, dar el ne reprezintă pe toți, ceea ce stirpea umană, pe o linie, pe o direcție poate arăta. E o idee de apărut pînă la capăt!

— Într-un recent interviu, la o întrebare privind proiectele de viitor, în finalul răspunsului, ați declarat: „...Și așa serie cronică sportivă o sută de ani!”

— Așa este! Dincolo de orice anticipări așa serie cronică sportivă o sută de ani!

VASILE CĂBULEA

Lecturi complementare

Intr-o optică relativ curentă, nu poți fi în actualitate decât dacă îți restrângi aria de investigație la colegii de generație și la mentorii ei imediați, și ești cu atât mai mult dacă alegi dintre aceștia pe cei cu rol «organizatoric» în constituirea ei, punându-i în paranteză pe cei care au înfruntat-o exclusiv spiritual și la modul discret. Mai nimic din ceea ce rămâne dincolo de orizontul afirmării cotidiene a propriului eu — și rămâne mult, cam totul — n-ar trebui să (te) intereseze. Nu se poate spune că o atare optică ar vicia, datorită cine știe căror meștehne cu rădăcini istorice, un anume spațiu psihospiritual ori că ar afecta cutare ori cutare generație, dar sînt momente cînd riscă să se impună oriunde. Astfel, ar fi în actualitate acela care își propune să scrie sinteza unei generații care nu-și cunoaște încă identitatea, cită vreme acela care face efortul de a conecta la marile valori s-ar dezinteresa de soarta ei. Care este însă ordinea naturală a etapelor unei autentice faceri spirituale, se poate deduce din strategia culturală a unuia din cei mai impliniți, prin operă, reprezentanți ai uneia din cele mai precoc și mai distincte generații din cultura română. E vorba de Mircea Eliade. Încă din prima tinerețe, marile teme ale publicisticii sale sînt marile teme ale culturii române. El scrie, firește, și despre primele cărți ale colegilor de generație, despre cele mai semnificative, dar prima grijă e de a le raporta la valorile constituite. Pledează, pe de o parte, pentru lectura iubitoare a vechii perenității, pe de alta, pentru șansele unei noi perenități.

Dintre geniile secolului al XIX-lea românesc, două l-au obsedat din adolescență pînă la moarte: Eminescu și Hasdeu. Primele comentarii aduc o viziune matură și personală, pe care următoarele, unele la distanță de o jumătate de secol, o vor nuanța fără s-o modifice esențial. Eliade spune totul și dintr-o dată: emite ipoteze pe care cercetarea altora le va documenta și formulează judecăți pe care timpul le va adevăra.

Intr-un splendid eseu, redactat la 32 de ani, *Insula lui Euthanasius*, tînărul interpretă argumentează bivalența mitică a insulei din celebra năvălă eminesciană *Cezara*, care i se pare a fi nu doar paradizică, dar și „o insulă a morții”; interpretarea nu e o consecință a unei preocupări de specialitate ci a unei excepționale intuiții a structurii textului, căci insula „reprezintă adevăratul centru al povestirii”. Oricite «intrări» în text vor descoperi cercetătorii de mai apoi, vor ajunge în același loc geometric. Altă «cheie» care a făcut carieră: Eminescu nu poate fi redus la o singură dimensiune existențială, la pesimism sau la optimism, cum s-a făcut în mai multe rînduri, pentru că dacă „idealul lui filosofic” era „ataraxia greacă, renunțarea perfectă, seninătatea absolută”, totuși,

„în același timp, iubea viața, adora frumusețea și nu-și putea domina pasiunile”: cu alte cuvinte, Eminescu „are un geniu polar”. Multe discuții va provoca, prin anii '75, ideea lui Constantin Noica de a vedea în Eminescu pe „omul deplin al culturii românești”. Or, într-un articol din 1963, pe care i-l solicita cartea Rosei del Conte *Mihai Eminescu a dell' Assoluto*, Mircea Eliade susține, doar că nu-l formulează ca atare, exact același superlativ cu valoare emblematică. Pînă și termenul de referință e același: „Îl interesau cu pasiune problemele de istorie și limbă, politica și economia politică, științele, gnozele și gazetăria. Ținînd seama numai de ce-a publicat în timpul

tăm «înțelegerea» și desfătarea ei, realizînd condițiile optime unei desăvîrșite contemplații estetice”. Mircea Eliade polemiza astfel în epocă — dar polemica lui își păstrează stringența și în 1987 — cu tendința de a limita receptarea operii eminesciene la farmecul muzicalității și la puritatea sentimentelor. „Contemplația estetică” — apăsa el, gîndindu-se la opera care necetuieste o epocă și un spațiu — „n-a exclus niciodată, în timpurile bune ale filosofiei, cercetarea metafizicului implicată în opera de artă”. Încheierea la care ajunge, anume că în jurul simbolurilor eminesciene ce, „ca în opera oricărui mare creator, se dovedesc a fi eminesciene deci valabile metafiziceste [...] nici o hermeneutică nu e excesivă” (s.n.C.S.), poate fi aleasă ca deviză a celor mai profunde eminescologii din următorii cincizeci de ani: specificul și valoarea operii singulare solicită metoda hermeneutică, indiferent cum ar fi numită, ca pe

nific în inima romantismului european: „Restaurînd viziunea romantică pe adevăratele sale axe — magia — Hasdeu nu e numai cel mai profund romantic al nostru, dar și una dintre cele mai însemnate figuri ale romantismului european. După Novalis, este singurul care a avut o intuiție magică a lumii atît de perfectă și de coerentă”. Mircea Eliade face de obicei economie de superlativ. Cînd le folosește, e semn că autorul și opera care i le smulg, le merită cu prisosință. Tînărul Eliade se aventurează fără spaimă în universul hasdeian și eminescian. Cum se explică o asemenea temeritate hermeneutică? Răspunde el însuși, tînărul, în introducerea la ediția din opera savantului: „Cred însă că tinerii de astăzi au, între alte misiuni pe care le impune istoria, și misiunea de a-si asimila gîndirea lui Hasdeu. Acest mare scriitor necunoscut nu trebuie numai citit; el trebuie asimilat. Sînt în opera lui Hasdeu elemente care convin de minune sufletului românesc de astăzi. Hasdeu a fost un mare optimist, cu toate necazurile și suferințele îndurate în viață. Hasdeu credea în destinul istoric al neamului românesc”.

Or, va scrie Eliade cîtiva ani mai tîrziu, în 1943, „Misiunea istorică a unui popor se judecă după creațiunile lui spirituale. Singure valorile culturale justifică existența și misiunea unui popor”, idee pe care va relua-o cu puțin timp înainte de a muri (în 1985 și tot într-o revistă din țară): „În dragostea neamului românesc pentru cel mai mare poet al său, se deslușește setea de nemurire a comunității întregi. Un neam supraviețuiește nu numai prin istoria sa, ci prin creațiile genurilor sale”.

Iată de ce a fi în actualitate înseamnă a-i citi și a-i asimila pe clasiici.

CONSTANTIN SORESCU

* Mircea Eliade, *Despre Eminescu și Hasdeu*, Ediție îngrijită și prefată de Mircea Handoca, Editura Junimea, 1987. Redactor: Gheorghe Drăgan.

Un mod de a fi în actualitate *)

vieții și ce ni s-a păstrat în caietele lui de note, cultura lui Eminescu era cu adevărat excepțională. A fost, fără îndoială, cel mai cultivat poet al secolului, singurul care poate fi alăturat de Goethe (evident, de un Goethe care ar fi murit înainte de 40 de ani). Și tot în Goethe își găsește replică tendința lui către „om universal”. Printre problemele pe care le pune editarea compactă a gazetăriei eminesciene în deceniul opt, una privește luminarea impactului ei asupra conștiinței receptoare. Iată însă că Mircea Eliade nu ezită să afirme, după o reducere la esență a materialului, că „scrierile politice ale lui Eminescu au contribuit, astfel, enorm la fundamentarea patriotismului român modern”.

Aceiași bogăție de ipoteze hermeneutice și de formule memorabile umește în „introducerea” la *Scrieri literare, morale și politice* de B.P. Hasdeu, editate în 1937. Imaginea pe care o propunea tînărul de 30 de ani sochează și peste o jumătate de secol prin profunzimea ei. Pe Hasdeu l-ar defini un romantism de structură, care se revarsă abundent în operă — în poezie, ca și în cercetarea istorică: Hasdeu e „copleșit de o intuiție magică a Lumii și a istoriei”. Această intuiție face din personalitatea lui, în aparență risipită și haotică, o personalitate unitară, aceeași în toate actele ei spirituale formal divergente. Toată exegeza care l s-a consacrat ulterior zăbovește în marginea viziunii sincretice a tînărului din 1937.

Mai importantă decît intuițiile, ipotezele și soluțiile exegetului este, poate, metoda de lectură pe care o propune. În primul rînd, Mircea Eliade legitimează *proiecția metafizică* asupra operii de excepție, care nu poate fi înțeleasă și valorizată cum se cuvine pe baza simplei impresii. „Fapt este că adîncind și luminînd simbolul central al unei opere de artă, faci-

singura modalitate capabilă de a le evidenția.

În al doilea rînd, Eliade discută personalitățile românești și, implicit, cultura din care fac parte în *perspectivă europeană*, altfel spus, universală. Ceea ce ar putea să le apară unora ca megalomanie, lui i se pare un gest firesc, pe care îl motivează și la care obligă valoarea operii. Cititorului de limbă portugheză îi va spune deci în 1942 despre Eminescu: „Capodopera sa *Luceafărul* poate fi considerată ca una din cele mai frumoase poeme din literatura universală și metafizică ei, amplitudinea cosmică în care se desfășoară drama lui Hyperion, frumusețea ciudată, s-ar putea spune, liturgică a versurilor sale, sînt tot atîtea adausuri la universul mental al latinității”. Mai înaintea, în 1937, pe Hasdeu îl integrase mag-

Revista revistelor

● *Tribuna* își continuă călătoriile literar-artistice prin țară. Nu de mult, în nr. 33, își consemnează prezența la Deva. Două pagini mari, bine întocmite, ca o adevărată revistă în interiorul altei reviste, izbutesc să dea o frumoasă impresie despre viața spirituală a modernului oraș. Trăiesc, muncesc și scriu la Deva poeți, prozatori, esești, istorici, filosofi. Se citește cu plăcere „amintirile dînr-o viață de om” ale lui Ioan Marchitan, care rememorează de această dată o întâmplare cu Victor Eftimiu: proza sigură în ton a foarte tînărului Daniel Maris; reportajul cu nerv epic *A gîndi timpul*, de Dorina Brîndușa; tableta sentimentală *Steaua de pe Mureș*, de Miron Tic; versurile lui Luiza Landt, care încearcă rigorile haikui-ului, ale Luminiței Mihai, rafinat caligrafice, ale lui Daniel Marian, de o firească temeritate stilistică, dar și cele, mai tradiționale, ale lui David Rusu, Andrei Caucar și Dumitru Tuhut. Completează grupajul recenzile pe care Traian Dinorel

Stănculescu și Valeriu Bărgău le dedică ultimelor cărți ale unor autori din zonă. Cu toate acestea, prima apariție a *Tribunei* la Deva nu epuizează catalogul scriitorilor, artiștilor și eseistilor de aici. Faptul îndreptățeste o revenire așteptată.

● Trebuie salutat un frumos gest al *Familiei*: revista a găsit de cuviință să consacre volumului *Poezie și literă*, de Al. Cistelean, unul din colocoșii sale. Participă: *Radu Enescu, Ion Simuț și Gheorghe Grigurcu*, care semnează comentarii la obiect, ce pornesc de la persoana pentru a zăbovi asupra cărții. Efortul comun e de a proba entuziasmul prin calitățile subiectului: un efort pe deplin satisfăcut. Nu lipsesc observațiile, prezente îndeosebi în textul lui Ion Simuț, fapt care probează rectitudinea morală a echipei. Mai ales în această din urmă intervenție, comentariul ia întorsătură de dialog, de dezbateri și de confruntare de idei.

IMPARȚIAL

Insemnări critice

Poezie și orgoliu

Expresie a unui eu artistic orgolios, trufaș chiar, este poezia lui A. I. Zăinescu, autor relativ prolific, despre care nu s-ar putea spune că a fost neglijat de critică (mai mult, el a fost analizat de comentarii cu autoritate, precum Mircea Martin, Valeriu Cristea, etc.) dar nici că a avut parte de o privire prea insistență a cercetătorilor, fie pe calea folioanelor, fie pe cea a sintezelor, a fenomenului poetic actual. Explicatia situației o oferă însuși caracterul poeziei. Citit însă cu răbdare și bunăvoință (ceea ce aici nu vrea să însemne deloc clementă, ci, pur și simplu, comprehensiune critică) A.I. Zăinescu se relevă ca un notabil și, nu de puține ori, remarcabil poet de o factură benevolă, cu o puternică originalitate și cu desăvîrșire deosebit în expresie de autorul *Cîntecelor de pierzanie*. Justificarea unei atari definiri se va vedea imediat. Toate obsesiile lirice gravitează, ca și la Mihai Beniuc, în jurul preamării și superbie a propriei subiectivității (artistice) exacerbate. Poetul nu cîntă universul și devenirile în cadrul acestuia, ci se cîntă pe sine drept creator de univers și autor al devenirilor. Orice eveniment, chiar cel mai tragic, este un prilej de glorificare a sinelui (cum ar fi spus Nichita Stănescu), inegalabil, mai mult, ceea ce se întâmplă în lume este grandios și epopeic (aceasta este esența viziunii depistabilă la o lectură foarte minuțioasă) pentru a fi pe măsura grandorii, a dimensiunilor epopeice ale eului poetic. Universul capătă atunci ● aureolă care este răsfrîngere

a aureolei ce înconjoară capul aceluia. Este un univers care devine compact, ferm, solemn, vital, viril, pentru a corespunde subiectului liric din „coasta” căruia pare a fi ieșit. Sau, formulînd în alți termeni această dominantă de fond a viziunii poetice, se poate spune că totul se „magnetizează” în apropierea covîrșitoare a *Celui care scrie* (care, dacă exprimarea nu e prea greoaie, scrie numai despre sine căci, el fiind totul, nici nu mai are altceva despre care să scrie, orice devenindu-i aidoma).

Nu mai puțin, se observă că A. I. Zăinescu a rămas, sub toate raporturile, mereu același (consecvența e atributul celor puternici!). Ideea unei anume evoluții în timp, care mi se părea valabilă la o primă lectură globală a poeziei sale, nu mai poate fi susținută în urma unei cunoașteri aprofundate a acesteia. Poetul a rămas la fel de inegal, redundant, neselectiv în urmarea unor influențe și neglijent în felul cum le pune „în pagină”. Pe de altă parte, în ceea ce are realmente viabil, A. I. Zăinescu este, iarăși, același, de la prima carte, *Zeii neatenți*, apărută cu aproape două decenii în urmă, pînă la ultima. (*Poeme*, 1985).

Vreau să insist cu deosebire asupra elementului rezistent din lirica autorului și voi încerca să dovedesc adevărul aserțiunilor referitoare la nota ce-i oferă originalitate prin eșantioane (fîrește, comentate) culese de ici și de colo. Raportul Anteu — Geea se inversează căci Anteu (subiectul poetic) este cel care dă viață (putere) pămîntului ce îl

susține și, avîndu-se la bază o atare perspectivă, este posibil frumosul vers: „Țărina în iarbă s-o gust cu călcieile”. Respectîndu-se aceeași artistică logică, referirea la momentul propriei nașteri este de o deplină solemnitate, aidoma primelor versuri din *Enaida* lui Virgiliu: „Douăzeci și două octombrie — luna / a doua — a culesului — ziua / Nașterii mele în arcuri, (...)” Eroul, mai mult, creatorul de epopee își binecuvîntează soțiile, așadar ce este din stîrpea epopeicului: „Imi place cum ați crescut, copacilor. / Singuri înalți, ca bărbații călării”. Și intrucît *Cel care scrie* este așa cum este, actual său specific este nu comparabil, ci identic genurilor firii. „Plesnește-n muguri litera ce-am scris”. Universul, desigur, se năruie, din moment ce „autorul” său nu îl mai contemplă (solipsismul e inevitabil în context): „Și dacă închid ochii, lumea / În tîndări se sparge”. Panteismul îl regăsim într-o interpretare înedită, și anume în sensul că perspectiva panteistă nu apare propriu-zis în poezie ci, respectîndu-se mereu coordonatele de bază mai devreme observate, Pan însuși este cel care „scrie” poezia, nu a gloriificării naturii, ci a auto-glorificării datorate darului (harului) ce și-l constată, de-a încărcă firea cu seve, expresie a covîrșitoarei lui vitalități: „Striz rămuror și ard prin tulpini”. Dar nu doar firea, ci și precursorii capătă sens din moment ce, la rîndul lor, au ca „autor” un atît de ilustru urmaș (versurile sînt splendide, prin energia lor năvalnică, impregnata de acorduri simfonice): „Morți calzi se scufundau buburilor în stînci. / Eram în pisc și parcă-i luminam la față”. Rotirea diurnă a elementelor, are ca obiectiv primordial atragerea atenției asupra celui ce le descrie: „Ziua s-a răsucit lin ca o amforă / Și mi s-a spart verde

în ochi”. Cosmicul e văzut foarte îndeaproape, în intimitatea sa, ca un element familiar, cu care subiectul liric se simte cel puțin pe poziție de deplină egalitate.

De la *Legea viei* (1976) încoace, eroul începe să-și facă tot mai insistent loc în lirica poetului. Însă amintita consecvență se conservă intactă. Căci nu avem în față confesiunile unui om fericit sau disperat din dragoste, ci parcă Jupiter povestește istoria sa cu mîrtoarea Europa care, din pricina vecinătății, capătă și ea, cit de cit, ceva din atributele ilustrului partener (și de acest rînd atare perspectivă conferă originalitate stihurilor): „Eu sîrîț fulgerele care te povestesc și cad, / tu îmbrățișezi norii care au început să-mi semene”.

Demiurgul acestui univers liric, care se confundă cu cel din acest univers liric, pierzîndu-și busola din pricina depresiunii sentimentale, debandada, haosul guvernează asupra elementelor. E și firesc: i-a dispărut pilitorii magnetul în jurul căruia s-a se „ralieze” și atunci „Se amestecă sud și nord”; „nu e niri zi nici noapte”. Ca și în poezia lui Coșbuc, comentariile nu totdeauna binevoitoare, în jurul a ceea ce face subiectul liric, nu întîrzie să apară. Se preamărește de data asta puțința de a fi pe prim plan în atenția generală a celui autodeclarat ca reper fundamental: „Grele zăpezi mi se-astern în cuvînt. / Multă injură, multă laudă aceasta”. O fină aluzie face Jupiter și la Amfitrion, soțul cu falsă amabilitate complimentat al mîrtoarei — obiect al atenției sale afectuoase: „Ești duminica mea cea mai frumoasă. / (...) Te eliberez de coroana sfîntului bărbat domestic”.

În timp, în poezie apar tot mai percutante accente de melancolie. Iubita (din versuri)

reiese că a plecat, iar poetul cîntă inspirat dezagregarea cosmosului care rimează cu dezagregarea ființei sale lăuntrice: „Bate vîntul mișcînd melci de cîmp, uriași, / Se resorb stielele și eu nu mai știu ce-o să vină”. Haosul produs de dispariția ei este analog haosului primordial: „Cad amintiri ca pietrele din începuturi”. Subiectul liric fiind atît de copleșitor este *ipso facto* și invulnerabil, deci nu va fi vorba în primul rînd, de durerea sa, ci de durerea celei ce a pierdut grația de a se afla în preajma sa, de situația tragică a apei (tot din începuturi, firește!) cînd spiritul suveran nu mai plutește deasupra ei. Acesta din urmă apare, în cadrul dat, în ipostaza lui specifică și, prin urmare, esențial va fi „chinul tău de-a nu ști ce-am mai scris”. Însămînțarea trebuie să se producă pe o cale sau alta, cel atît de dăruit, de iluminat, aiungînd finalmente, fiind posesor al unei înțelepciuni desăvîrșite, să aibă parte de paradisiacele viziuni în care se cufundă Dante către sfîrșitul capodoperei sale: „Și vîd curat, lumina ca o sferă estă, / Bătăi de raze-aud ca-ntr-un timpan cerească”. Luminii îi e dat mereu să se afle în preajma luminii! Chiar dacă ne întîlnim cu neașteptata formulare: „Și mă lovește pretutîndeni de mine, ea orb”, și aici bijbiala formală e reconfortantă, așadar iluminatoare: subiectul liric nu se peroepe decît pe sine, căci doar el însuși este perceptibil (există) în univers. Și atunci beatitudinea apare ca o stare naturală: „Ce aer sfînt ca munții și ce noroi febril. / că pareă m-aș îngropa în tîlpile unui copil”.

Oricît ar fi de discutabil, în sine, orgoliul este în cazul lui A. I. Zăinescu născător de poezie.

VICTOR ATANASIU

Dezbateră noastră O NOUĂ ORĂ A SINTEZELOR

PREZENȚA GENERAȚIEI TINERE

Pentru a-l cristaliza imaginea despre un fenomen literar sau despre o epocă, e nevoie, pe lângă pasiune, devotament, competență și bună-creștință, de un bun apăsător la îndemina tuturor: de timp. O sinteză nu se poate scrie într-o zi, cum se poate scrie (și în acest caz, numai uneori!), un poem ori o povestire. O sinteză se ivesc după ani lungi de salahorie: de documentare, de tatonare a soluțiilor, de meditație. Așa se face că puține sinteze poartă numele unor autori tineri. Trebuie ca temerarul să fie înzestrat cu asupra de măsură, pentru ca încă din junete să poată propune construcții monumentale. Or, un Nicolae Iorga se naște, totuși, rar.

Tinerii pot deveni autori de sinteză indeosebi când își aleg teme cu un obiect de studiu de dimensiuni care pot fi cuprinse în urma unui efort relativ ori care beneficiază deja de o bibliografie. Faptul nu exclude inițiativa orgoliosă. Nu puțini autori tineri se înhamă la teme de anvergură. Unii își duc cercetarea la capăt

cu înțeleasă, alții întirzie cu precauție în vizionarea temei. Apar titluri care afirmă epuizarea ei, dar care ascund simple schițe, după cum apar și titluri mai modeste, dar care indică imagini mai ferme. Tonul e uneori asertiv, alteori sună excesiv de prudent. Expresia poate încă să ezite sau, din prea multă băgare de seamă, poate cădea în prețiozitate. Ba chiar se mai întâmplă ca din bibliografie, când nu e garnisită cu prea multe altele inutile, să lipsească titluri de referință. Uneori te întrebă dacă n-are dreptate Constantin Noica să-i ceară autorului tânăr să mai întirzie în pregătirea sintezei, dar te mai întrebă și dacă, așa tineresti, cum sint, asemenea sinteze nu vin să umple un gol. Și încă te mai poți întreba: dacă nu te hotărăști din tinerețe pentru sinteză, când ai mai putea s-o faci? Mai bine să ne bucurăm de sintezele tinerilor, de cele care au ieșit de sub teascul tipografic și de cele care vor mai ieși, judecându-le, firește, drept ceea ce sint.

C. S.

Intuiție și raționament *)

În fond, „spune” Sultana Craia *) — plecând de la o idee a lui L. Rebreanu — nu tema propriu-zisă primează în judecarea unei opere literare, ci realizarea ei estetică. Așadar, „caracterul rustic și mai apoi rural nu numai că nu provincializează literatura română, dar îi conferă originalitate în mai mare măsură decât tendințele de europenizare prin modalitățile pure ale curentelor occidentale” (p. 6). Și tot ea, autoarea, pentru evitarea oricărei confuzii terminologice, delimitează nuanțat: „Termenii rustie și rural, nu sint utilizați ca perfect sinonimi. Cel dintâi se referă indeosebi la dimensiunea naturală, la literatura în care societatea țărănească este încă patriarhală și neconflictuală și există în forme tradiționale. Cel de-al doilea se referă la sfera comportamentului, mentalității, structurilor și tensiunii sociale, și ulterior și politice, adică la societatea țărănească intrată în modernitate” (p. 6). Orizontul rustic în literatura română este cercetat în diacronia și sincronia lui: de la prima generație de scriitori (jumătatea sec. al XIX-lea) și până la scriitorii contemporani. Lumea rustică devine astfel o permanentă a literaturii române. Sint analizate cu finețe — în cadrul aceluiași orizont — specificul fiecărui scriitor, notele sale temperamentale, autoarea realizând portrete psihologice și caracteriale de o subtilă intuiție și plasticitate a limbajului. (Două rezerve avem, doar: față de caracterizarea lui N. Iorga drept o fire „antirromantică”, viforosul de la Vălenii-de-Munte fiind tocmai o structură titanoidă romantică, din aceeași familie de spirite cu Hașdeu și Eliade, ca și definirea lui P. Istrati drept un „scriitor fără mari calități stilistice”, acesta părinte-ni-se „nestilist” în aceeași măsură în care este, la ruși, Dostoievski). Nu mai exemplificăm (nici spațiul tipografic nu ne-ar permite) lucrarea distinguindu-se, așadar — spre deosebire de multe altele — în interpretarea operelor (de multe ori) tocmai prin luarea în considerație a acestui aspect, și nu numai prin determinări ale economicului, istoriciste, reducționiste, de altfel, acestea, ca în critica sociologistă. O încercare timidă există însă în analiza specificului orizontului rustic ținând seama de zonele de proveniență ale fiecărui scriitor, de determinările categorice, abisale, ale locurilor unde s-au născut, de paideuma care îl apropie, dar îl și distinge zonal. Ar fi fost, într-adevăr, o cercetare exhaustivă; și spunem aceasta deoarece autoarea vădește profunde disponibilități de analiză psihologică, într-un limbaj care, dacă nu e cel al unei critici academice, sofisticate

și rigide, aduce un surplus de adevărate tocmai prin „artisticitatea” lui.

Când apare sentimentul rusticului? În termeni hegelieni, dar luși într-o accepție de mai mare generalitate, odată cu — paradoxal! — ieșirea din natură, odată cu intrarea în alteritate, fiind nevoie, așadar, de „experiența urbanului, de conștiința modernității, de un termen de diferențiere în raport cu care lumea rustică să se definească distinct” (p. 9). La rindul său, rusticul evoluează cu necesitate, „sub incidența timpului social”, spre rural. În acest sens literatura ardelenască, ca și cea muntenască, primind asupra celei moldovenești, care „întirzie”. Însă, nu cumva spiritul moldovenesc — ne întrebăm — fiind mai contemplativ, mai romantic, mai cosmizant, atenuează asperităților, privind lucrurile de la o „înălțime” mai mare, de aici și mitizarea, legendarizarea, îndepărtarea de cotidianul „gregar”? Poate numai astfel s-ar explica excelarea moldovenilor în poezie, mai ales (însuși Sadoveanu e un mare poet în proză), rămânând tributari dezvoltării prozei de tip „naturalist” (Transilvania) sau „realist-critice” (Muntenia).

Ruralul în literatură e un efect al apariției lucidității, dar de un tip „teluric”, odată cu analiza problematicii umane în istoricitatea sa: fenomenul capătă amploare însă după cel de-al doilea război mondial, când lumea rustică devine aproape în întregime rurală: evenimentele istorice dusese la pierderea idiliului și a sentimentalismului. „S-ar spune că experiența tragică a războiului a alimentat la unii scriitori importanți, o viziune fără iluzii și sentimentul că lumea rurală, tradițională se apropie de începutul sfârșitului” (203). Apar acum Z. Stancu, M. Preda, T. Popovici, D. R. Popescu, F. Neagu, I. Lăncrănjan și, odată cu ei, dispar satul patriarhal, lirismul excesiv făcându-și loc un auzm scepticism lucid, „sordidul, oroarea, abrutizarea”, paradoxul etc.

Lucrarea Sultanei Craia este, așadar, o sinteză interesantă (amendamentele făcute nu scad cu nimic din valoarea cărții, ele fiind mai mult „propuneri” pentru meditație, spre mai marea comprehensibilitate a fenomenului artistic, în sensul tratării lui exhaustive), care își vădește necesitatea în cadrul actual al cercetării critice a fenomenului literar românesc, bine documentată și inteligent scrisă, concepută într-un registru eseistic în care, de altfel, autoarea știe să exceleze.

CORNELIU TĂLMACIU

*) Sultana Craia, *Universul rustie în literatura română*, Editura Eminescu.

Avatarurile personajului *)

Definindu-și metoda drept „retorică existențială”, Radu G. Teșosu se delimitează programatic atât de critica de tip tradițional, care refuză să vadă într-un text structurile sale dinamice, treptat constitutive, cât și de textualism, cărui-i reproșează refuzul trans-semnificației, acceptarea textului ca narcisistă închidere în sine. O similară reacție se produce, în sens opus, însă, către sfârșitul secolului trecut din partea unui întreg curent literar: parnasianismul. Era vorba atunci de emanciparea conceptului de „formă”, în vreme ce acum Radu, G. Teșosu apără „metafizica” textului.

Rareori se întâmplă ca un volum de debut în critică să nu trădeze cumințenia discipolului sau tributul plătit vreunei mode de moment; și mai rar, autorul se raportează fără complexe și în funcție de un sistem de evaluare propriu, inventând chiar termeni proprii, la exegeze critice anterioare; și rarissime sint cazurile — printre care și cel de față — când, invocând cu intenții polemice opinii ale unor critici clasicizați, tânărul autor să convingă, prin țaria argumentelor și logica demonstrației, că dreptatea este de partea sa.

În ciuda impresiei convenționale pe care o lasă cuprinsul cărții, cu titluri vag metaforice și nesistematice — unele vizează personajul (Copilul teribil, Ciocoiul gentilom), altele definesc „lumea” romanului (O tragedie ardelenă), altele aparțin teoreticianului literar (Minciună isto-

rie și adevăr românesc) — nedelimitate de ultimul capitol (Emanciparea personajului) ce echivalează cu o postfață, Radu G. Teșosu a publicat, sub titlu sugestiv și de prestigiu cultural, una din cele mai inteligente, originale și rigurose construite sinteze din ultima vreme. Studiul emancipării treptate a personajului de sub instanța auctorială îi prilejuește schițarea unei retorici a romanului românesc în capodopere (optsprezece) în paralel cu evoluția realităților sociale istorice și a mentalităților. Clasificarea propusă de autor — roman tranzitiv, roman reflexiv și metaroman — ni se pare mai convingătoare decât alte tipologii (roman realist, psihologic și manierist, roman obiectiv, roman introvertit, roman simbolist, sau periodizat istoric — iluminist, romantic, manierist etc.) intrucit operează în funcție de un criteriu unitar și acționând din interiorul realității textului.

Istoria romanului ca trecere de la omnisiciență la reflexivitate și de aici la metafabulație apare astfel legată de aceea a emancipării personajului (fuzionarea autor-personaj până la dispariția celui dintâi, triumful personajului și înlocuirea lui în final cu o magnă epică, o voce lipsită de determinări personale). Acest proces primește nu numai un corolar, ci o explicație filosofică: emanciparea ființei, criza metafizică și conflictele sociale. Față de persuasivele sale analize (întru totul remarcabile portrete critice ale lui Scatiu, Mareș, Ion

bazate pe subtile decupaje în interiorul textelor și pe analize structurale, acest transfer în exterior al dinamicii textului ne apare ca o inconsecvență. Chiar eșantionul epic selectat de autor conduce la opinia general acceptată, aceea a unei evoluții interne a literaturii, cu fireasca atingere a virsității autoreflexivității. Dacă dandy-ismul (Craii de Cartea Veche) a marcat ruptura artistului de societate, autoexilarea cu orgoliul celui care se revendică unui univers superior, artistic, merit să șocheze lumea burgheză, următorul pas a fost reflexia critică, raportarea deliberată a celor două domenii — artă și existență — în scopul definirii specificității fiecăruia.

Puține au fost însă obiecțiile pe care le-a ridicat acest volum remarcabil nu numai prin strălucirea ideilor ci și prin coerența construcției. Radu G. Teșosu începe de obicei cu o fugară retrospectivă a recepțiilor critice, înviorată de nervul său polemic, urmează o intuiție fundamentală asupra caracterului personajului, surprins într-un moment decisiv al evoluției sale, argumentată apoi printr-o minuțioasă analiză textuală, capabilă să răstoarne cele mai consecvente reprezentări cu privire la el și să sfârșească cu câteva fraze concise, trădând preferința pentru paradox și cu iz aforistic.

Deși analizele nu depășesc zece-douăzeci de pagini, criticul reușește să pătrundă în profunzimea caracterologică a personajului, urmând un set bine stabilit de trăsături: criteriul lui de valorizare, raportarea la existență, la norma colectivă, conflictele raționale și afective, relația cu autorul sau naratorul. În felul acesta, cele optsprezece personaje analizate nu constituie doar o galerie întâmplătoare de portrete, ci devin inva-

Noutatea viziunii *)

Există o formulă ideală de abordare a istoriei literare care să neutralizeze radicalitatea opozițiilor și să implice cele mai rafinate exigente? *Istoria poeziei românești*, de Mircea Scarlat, nu dă un răspuns acestor întrebări pentru că nu vizează exhaustiv, propunând doar un nou punct de vedere, deschizând o nouă și ingenioasă perspectivă metodologică, cu rezultate, adesea, surprinzătoare. Metoda presupune, ca element structurator, *convenția poetică* (deloc restrictivă, ca orice convenție) care anexează sensul implicării auctoriale, „acordul tacit”, intenționalitatea, așadar, și raportarea la o bază culturală (tradiție sau fond cultural sincron) printr-o dublă atitudine, de acceptare și negare. Obiectul îl constituie „arta ca obiectivare a unei convenții”, rolul ei reformator, cel care va justifica devenirea poeziei. Convenția nu presupune și judecata de valoare, aceasta fiind dedusă din analiză. Metoda diacronică, o dialectică a convențiilor poetice, are un caracter sintetic și selectiv, evitând monografiile, analizele inutile, în sensul unei benefice economii interne (încorporând însă elemente de continuitate viabile).

Criteriul sau convenția poetică este relevant, în primul rând, prin medierea a trei categorii lingvistice operante, unele dintre ele prin extensie semantică, depășind domeniul lingvistic. Este vorba de *semnificanță* (un compromis între Saussure și Dămaso Alonso) care vizează realitatea lingvistică, dar și aspectul modal al reprezentării, de *semnificat*, care redă planul semantic și de *semn*, cel care aglutinează complexitatea relațiilor dintre primele două categorii și care e coincident cu *textul*. Cel puțin într-o primă perioadă a dezvoltării liricii românești, metoda diacronică este relevantă prin deplasarea accentului de la *semnificanță* la *semnificat*, mai simplu spus, de la obsesia prozodică, decorativistă, retorică, spre tensiunea „sentimentului, emoției, reflecției, lirismului”.

Istoria lui M. Scarlat impune comentarii de anvergură dat fiind complexul de idei și judecăți originale; mă voi mărgini să expun doar câteva, spre exemplificare. Lirica veche, de pildă, nu e privită prin prisma folclorului, în absența unor atestări scriptice autoritare, producțiile folclorice fiind în genere apocrife, iar cele figurând în literatura scrisă, culese și prelucrate în secolul al XIX-lea, fiind înrîurite de literatura cărturărească, ceea ce-l determină pe autor să nu abordeze poezia folclorică înainte de Dosoftei. Remarcabilă este abordarea poeziei eminesciene, analizată din unghiul de perspec-

ționate ale unui sistem, selectate pe baza unor opoziții ireductibile, așa cum sint fenomenele unei limbi față de multitudinea variantelor fonetice. Spațiul nu ne îngăduie să le descriem, dar ele sint probabil cunoscute, sinteza lui Radu G. Teșosu devenind între timp titlu de referință în bibliografia genului.

Concluziile criticului sint incitante și deschizătoare de perspective, invitând la speculații. S-ar putea studia, de exemplu, de ce lipsesc anumite caractere din proza românească, de genul fantezmei „om de prisos” din proza rusă (activismul parvanian e o mentalitate națională?), sau romanul fluxului conștiinței și al personajului ca produs al duratei (lipsa unor adepți prestigioși ai lui Hume și Bergson?), șarlatanul sau mistificatorul universal (din Melville și Llosa — oare dezavuăm farsa?), dar și de ce predomină unele trăsături caracterologice, cum este, în viziunea lui Radu G. Teșosu, căutarea identității. S-ar putea specula asupra ideii lui Constantin Noica, cum că românul are un mai acut simț al ființării decât apuseanul, preferind, cum spune Lucian Blaga, pe „a fi” lui „a avea”.

Ca mentalitate, l-am asimilat pe Radu G. Teșosu noului umanism al cercetării literare. Instrumentele rafinate ale unui cercetător de solidă formație filologică și filosofică nu estompează capacitatea sa de a lumina prin reflex figura romanțierului ca un trezorer al experienței umane.

MARIA-ANA TUPAN

*) Radu G. Teșosu, *Viața și opiniile personajelor*, Editura Cartea Românească.

tivă deschis de poemul *Memento mori*, „un eșec fecund” dar relevant ca valoare genetică, reprezentând virtual toată poezia lui Eminescu. Autorul respinge opinia generalizată, privind caracterul spontan al creației eminesciene, unul din argumente fiind prezența livrescului în cea mai mare parte din această lirică, livrescul (literar, mitologic, istoric, plastic etc.) fiind însă întotdeauna liricizat. *Opinia generală*, contaminată de interpretarea poeziei erotice (prin extensie) e, cred, prea mult spus, Eminescu nefiind considerat un poet spontan. Ideea, dacă nu mă înșel, a fost inițiată dată editată de George Călinescu în *teoria variantelor*, care ar constitui partea trudită a actului poetic, exagerare temperată determinant de Eugen Simion. Nu lipsesc, în cadrul exegezei eminesciene, conexiunile rafinate extrapolarile, viziunile abstractizante, racourci-urile pilduitoare. *Luceafărul*, conchide Mircea Scarlat, „exprimă alegoric ceea ce *Glossa* rostește gnomic”. Prudența în privința terminologiei, a periodizărilor cu efect constructiv (în privința lui Eminescu delimitările cronologice, cunoscute din manualele școlare, sint grăitoare în acest sens) este asigurată de statutul *convenției*. Sintagmei „feroarea intimistă” (apartinându-i lui N. Manolescu) îi ia locul *convenția confesivă* cu un cimp semantic mult mai extins, alături de cea reflexivă, vizionară, satirică, obiectivă. Eminescu, observă autorul, prefigurează o direcție artistică a secolului nostru prin gena comună a semnificanței și semnificatului.

Deși nu are un caracter polemic (nici polemici pe un ton protocolar, existând manifest, ci doar implicat prin noutatea viziunii. *Istoria* lui Mircea Scarlat a fost nu de puține ori contestată prin incredibile denaturări ori prin demonstrații cazuistice. S-a afirmat, de pildă, că autorul ar fi scos în evidență superioritatea lui Baudelaire față de Eminescu. Comparația dintre cei doi poeți e, totuși, esențial, în favoarea poetului român: „Eminescu este mai profund decât genialul poet francez și dovedește un respect mai înalt față de poezie”. Cit privește imputația de a justifica generația din care autorul face parte, e perfect acreditată din punct de vedere al *observației*. *Istoria* lui Mircea Scarlat e o sumă de justificări, dar asta nu va avea (sperăm) nimic comun cu ultragiurea poeziei (actuale) de valoare și omagierea celei derizorii.

DORIN MĂRAN

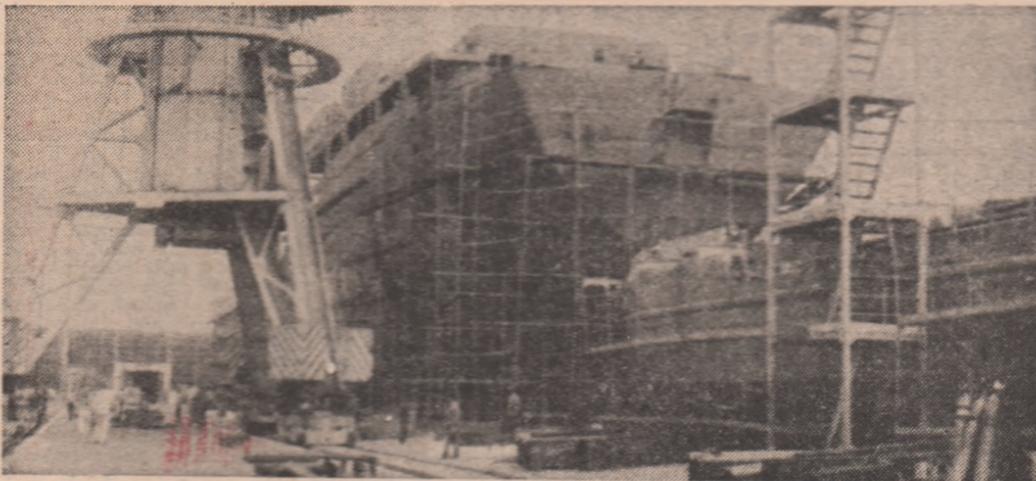
*) Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, vol. I, II, III, Editura Minerva.

Turneul Cenaclului „Confluente” în județul Mehedinți

Către sfârșitul lunii iulie al acestui an am fost oaspeți, un grup de membri ai Cenaclului „Confluente”, ai județului Mehedinți. Se cuvine să reliefăm în primul rând inițiativa Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist de a organiza de la an la an, — faptul a devenit o tradiție — întâlniri ale tinerilor scriitori, membri ai cenaclului nostru, cu oameni ai muncii, cu alți tineri de orientări profesionale dintre cele mai diferite, de pe întreg cuprinsul patriei, permițând astfel o cit mai profundă cunoaștere reciprocă, înlesnind celor dinții să cunoască specificul preocupărilor de zi cu zi al „colegilor lor de generație”, universul lor de probleme, împlinirile și aspirațiile, nu mai puțin permițând acestora din urmă să-i cunoască în carne și oase, cum se spune, pe tinerii creatori, pe cei care, fără îndoială, se află adoma lor, pe drumul încă al tatonărilor, al clarificărilor lăuntrice esențiale, al conturării unei proprii personalități — personalitate

aflată sub semnul decis al configurării unui univers artistic inspirat de realitățile evului pe care îl trăim, de chipul omului nou, constructor al societății socialiste în patria noastră, om pe care l-au întâlnit fie într-o ipostază de pe care se văd încă limpede urmele adolescenței, fie în aceea a maturității sau a semnelor prevestitoare ale senectuții, la Porțile de Fier, la Șantierul Naval Drobeta-Turnu Severin, la Orșova, în altelea locuri pe care le-am vizitat în județ. Pe aceste meleaguri totul aminteste de generația poporului român și de istoria sa la modul prezent, adică, în epoca sa cea mai glorioasă. Căci aici aflăm și vestigiile Podului lui Apolodor din Damasc, dar și Porțile de Fier I, dar și Porțile de Fier II, dar și... Totul într-un peisaj în care grandioarea blindă a cadrului mediteranean se îmbină fericit cu dirigența constructivă a omului din Carpați.

Pagini realizate de VICTOR ATANASIU

Șantierul Naval din Drobeta-Turnu Severin

UN IMN AL LUMINII

Un Imn al Luminii. Al luminii ce urcă din apele învolburate ale Dunării prin lucrarea Omului, spre înălțimi deasupra creșterilor de munte, timpului, până în casele noastre.

Și Omul construind, iar mai apoi veghind orele luminii. Orele vesniciei noastre creatoare, zilele și muncile lui, dragostea și bucuria, înălțarea și sinteza gândului creator. Amurgurile au fost contopite cu răsăritul vesnic, întinerirea a fost împins, pus pe fugă dincolo de hotarul Omului. Aici este patria mea, a spus el, aici lumina este la ea acasă, a mai spus.

Îmi închipui zeul Luminii aștând pe malurile Dunării tocmai din munți, de pe riul Argeș, și el, stăpânind fulgerele, prefigurat geometric, are chipul și asemănarea Omului.

Pe acest zeu al Luminii l-am evocat mental în imagini tulburătoare de-a lungul traseului străbătut de la mările sistem hidrografic și de navigație Porțile de Fier I, continuând apoi spre mirifica Orșova pe malul lacului de acumulare, continuând apoi să-mi închipui imensa oglindă de apă ce își întinde brațul ei viguros până spre Buzias.

La Gura Văii sîntem întîmpinați de tinăra Elisabeta Plăveț. Rînd pe rînd parcurgem împreună vitrine cu exponate, în care sînt ilustrate viața materială și spirituală a acestor străvechi tînuturi.

Astfel, avem sub privire concentrate, obiecte din toate timpurile, dovedind fără tăgadă continuitatea, vietuirea neîntreruptă în această vatră de stirpe românească.

Sînt exponate din epoca epipaleolitică (10 000—6 000 î.e.n.) cu unelte agricole, lame de silex, etc., epoca bronzului (1 800—1 200 î.e.n.) cu exponate din ceramică din cultura Vatinna, epoca fierului (1200 î.e.n. — 100 e.n.) cu ceramică, epoca romană — cu ceramică romană sec. II—III, diferite obiecte precum ar fi opaițe, ace de os, fibule, etc., și epoca feudală cu ceramică, unelte de lucru, virfuri de săgeți, opaițe, pințeni, etc.

Continuăm vizita însoțit de tinărul inginer electrotehnist Desa Ilie. Aflăm astfel multe lucruri legate de exploatarea hidrocentralei, parametrii tehnici, etc., înțelegînd că întregul colectiv care lucrează aici se află într-o continuă perfecționare și este format din oameni care își fac cu dragoste și mîndrie datoria. Cuvîntul de ordine este dealtfel „Energie”.

Același lucru l-am înțeles și în camera de comandă, unde se aflau la datorie inginerul Mihărescu Mirocea și operatorul Ghișea Nicolae.

Pe Chiosa Marilena, o tinăra de 22 de ani am întîlnit-o într-un loc mai puțin obișnuit pentru femei. Este de meserie electrician și este singura femeie care lucrează în tură. Ne aflăm lângă lagărul axial al unei turbine la cota 42, sub nivelul lacului de acumulare.

Încă de la începutul vizitei aveam să observ o vitrină cu diplome obținute de muncitorii și inginerii de la hidrocentrală.

Aflu astfel că pentru rezultate deosebite, Organizația U.T.C. de la întreprinderea „Electrocentrală” Porțile de Fier I, a primit Diploma de onoare înmînată cu prilejul împlinirii a 65 de ani de la înființarea Uniunii Tineretului Comunist din România.

La concursurile de creație științifică întîlnesc printre cîștigători și pe Caplea Dănuț, inginer electronist și Răchitan Ștefan inginer mecanic, secretar al comitetului U.T.C. Acesta din urmă ne invită în sala mașinilor, parcurgînd rînd pe rînd toate agregatele și turbinele.

Aflăm în continuare noi date privind exploatarea și funcționarea hidrocentralei. Condelul reține în fugă multe amănunte, însă oricît de succint am încerca să le prezentăm cititorului, rămînem cu impresia că încercarea noastră de a le prefigura aici nu ar reuși să redea cu adevărat bogăția și diversitatea acestor deosebite performanțe ale inteligenței și muncii tuturor acestor oameni care și-au adus contribuția la realizarea acestui Arc al Prieteniei între două țări — barajul și hidrocentrala, edificate prin efortul comun al celor două popoare vecine și prietene.

Odată cu inaugurarea sistemului hidrotehnic și de navigație de la Porțile de Fier I la 16 mai 1972, numai partea românească dispune de 1 050 MW, întreaga hidrocentrală furnizînd 2 100 MW, ceea ce înseamnă că anual întreaga centrală va furniza atît României cît și Iugoslaviei peste 5 miliarde kWh energie electrică pentru fiecare.

Prin cele două ecluze ale părții românești pot trece nave cu tonajul maxim de 10 000 de tone. Capacitatea de navigație a ecluzelor însumînd peste 40 milioane de tone anual.

Interesîndu-ne mai îndeaproape de lucrările de creație științifică ale tinărului inginer Răchitan Ștefan aflăm că acesta

a realizat un dispozitiv de translație pe cărucior la ușa sălii mașinilor și un dispozitiv de extras pene. Printre altele mai aflăm că scrie și poezie, frecventînd în timpul facultății cenaclul literar din Timișoara. Lucrurile nu se opresc aici. Cu surprindere aflăm că activitățile sale îmbracă și alte forme. De mai mulți ani practică speologia, înființînd împreună cu alți tineri primul cerc de speologie din orașul Drobeta-Turnu Severin. Are o fetiță pe care firește o iubește „ca ochii din cap”, îi plac cărțile cu caracter istoric. Aderă la o poezie cu „mesaj patriotic” și „o poezie care reflectă condiția omului contemporan”. Puținul timp liber care îi mai rămîne îl folosește îngrijind grădina, vizionînd un film sau citînd o carte.

Ne despărțim cu părerea de rău că nu mi-am epuizat toate subiectele, dar cu promisiunea de a reveni aici, în dorința de a încerca o conturare a profilului acestor tineri devotați muncii pe care o fac și o îndrăgesc nespus.

Așa cum muzica, prin ritmurile ei abstracte poate prefigura unor adînci mesaje ale spiritului omenesc, devenind cuvînt și faptă, nu pot să nu mă gîndesc cu recunoștință la toți cei care au înfruntat eroic forța năvalnică a Dunării.

ALEXANDRU DURAN

INTRARE ÎN POEM

Un reportaj despre județul Mehedinți începe din orașul Ploiești. Mai precis din sălile Muzeului de Artă, unde conțemplu cu emoție un desen realizat de Michel Bouquet: „Rămășițele Turnului lui Sever și ale podului lui Traian la Dunăre”.

Un reportaj despre județul Mehedinți poate începe și din București, dintr-un amfiteatru în care studenții ascultă expunerea profesorului Gheorghe D. Iscru pe tema: „Steagul lui Tudor Vladimirescu și semnificațiile sale”.

Și gîndurile mele despre Mehedinți se continuă firesc aici, acum.

Fată-n față cu „un hotar de apă” — Dunărea și cu urmele castrului roman de la Drobeta Turnu Severin, încerc să găsec cuvîntul care să cuprindă întreaga istorie a acestor locuri. Mă las călăuzită de voci calde și prietenoase: a directorului Muzeului Regiunii Porțile de Fier, Constantin Juan, a ghidului-muzeograf Clarisa Cîmpoieru, a motostivitoristei Maria Păunescu de la I.C.N.P.C., a elevilor Mihaela Bodeșcu și Nicușor Paicu.

Înteleg că ael cuvînt nu poate fi altul decît „dintodeauna”.

Dintodeauna noi românii am trăit pe aceste locuri, am muncit și am visat lucid. Aurul tezaurului de la Hinova strălucește zilnic pe frunțile rourate de efort ale muncitorilor din hală-forjă a Întreprinderii de Construcții Navale și Prelucrări la Cald. Același motiv al soarelui — reflex al aspirației spre lumină și adevăr — împodobește diadema geto-dacică de la Ostrov și deopotrivă porțile de lemn țărănești. Inseși ornamentele unei străvechi trimite cu gîndul la „Ochii materiei”, tabloul lui Tculescu. În săli de muzeu și în hale de lucru, pe stradă și în librării caut existența umană ca loc geometric al valorilor spirituale perene. Medalia închinată inaugurării podului lui Apolodor din Damasc îmi transmite un mesaj tulburător. Avers și revers configurînd o singură idee: viitorii învingători și viitorii învinși vor alcătui poporul român.

Privesc din nou obiectele descoperite la Buturani, vestigiile daco-romane datînd din secolul al IV-lea era noastră. Și dintre toate timpurile la

care se conjugă verbele limbii române aleg prezentul continuu în care baladei Miorița îi răspunde peste secole o ladă sculptată la Obirșia Cloșani și vasele neolitice acelea ale olarului Ioniță Trașcă din Sisesti, premiați al concursului „Cîntarea României”.

Mehedințiul îmi apare ca un tînut al hîrniciei, în care pină și portul popular transfigurează reprezentări ale unor vechi îndeletniciri, „un tînut al abinenelor” în viziunea lui Herodot sau ca o mirifică pașiste de culori pe care se-nalță „porul vietii”.

Bogat în vestigiile istorice, în mari personalități ale culturii, științei și artei, județul se poate mîndri cu Muzeul Regiunii Porțile de Fier, situat în Drobeta Turnu Severin. Printr-o frumoasă coincidență muzeul se află pe strada Independenței. Spun frumoasă coincidență, întrucît Mehedințiul este și spațiul unor stări de spirit revoluționare.

Dacă „Tabula Traiana” și urmele podului lui Apolodor mi-au sugerat durată și dăinuirea, vizita la Hidrocentrala Porțile de Fier mi-a oferit o metaforă a muncii: transformarea în lumină.

Am aflat că pentru oamenii de aici poezia înseamnă realul asumat și trăit la cele mai înalte cote ale exigenței față de sine însuși, cu simplitatea celor care edifica o epocă măreață.

Privind un antic „stillus” încep un poem dedicat tuturor celor 48 611 tineri din Mehedinți: ei sînt cea mai frumoasă cheazăie a istoriei de milne.

*În fiecare zi
îmi măsor lumina
cu umbră pe care am izbutit s-o
înfrîng,*

*sînt mai bogat cu o mirare
și toate versurile din lume
în sufletul meu se string.*

*În fiecare zi
deschid o fereastră
spre adevărul fiecărui vis
și le întind prietenilor mina,
ca și cum le-aș întinde
o floare de cais.*

DIANA BARBU

Drobeta-Turnu Severin

Citim puțin cite puțin
Această țară de istorie
Și ne rămîne în memorie
Drobeta Turnu Severin

Strămoșii noștri ne susțin
Continuu pe aceste plaiuri
La confluența unor graiuri
Drobeta Turnu Severin

Eu sînt un simplu pelerin
La țărnul fluviului albastru
Dar simt născîndă dintr-un castru,
Drobeta Turnu Severin

Și vin copiii noștri vin,
La podul lui Apolodor
Și-atunci tresaltă cu fior
Drobeta Turnu Severin.

ANDREI STOMFF

O inimă în mii de exemplare

Severnav este fereastra
prin care buchețe de nave
comerciale împăienjenesc
mările lumii cu drumurile lor.

sau pe valurile altor valuri
bucăți de cărbune
lacrima de petrol
colți albi de sare sau de calcar.

Severnav este o inimă
în mii de exemplare care plutește
cu fiecare remorcher
cu fiecare tancher
cu fiecare șlep
cu fiecare ochi al minții noastre.

Severnav este emblema
ce s-a ridicat pe inimă pină la
ochiul catargelor.
Severnav este conștiința umbrelor de lumină
din șantierul naval Drobeta-Turnu Severin.

Severnav este un poem
care plimbă pe valurile Dunării

VICTOR GH. STAN

CATARGELE TINEREȚII

Împună cu cenaclul literar „Confluente” al C.C. al U.T.C., în vizită de documentare la I.C.N.P.C. Drobeta Turnu Severin. Cite nostalgice amintiri. Ne întîmpină un tînăr vioi cu ochi strălucitori. Aflu că se numește Șoimeanu Viorel și este secretarul organizației U.T.C. din întreprindere. Trebuie să fi fost încă un copil pe vremea cînd eu lucram aici. Întrăm mai întîi la secția corp nave. S-au schimbat multe. În bine desigur. Și oamenii. Au împrumutat ceva din frumusețea eternă a navelor pe care le construiesc. Oamenii și oțelul, într-o înfruntare continuă spre progres și civilizație.

— Am terminat cu rugina. Îmi spune tînărul secretar. Avem stație de sablare.

Trece un pod rulant legînd usor în sarcină prova unui cargou. „Stație de sablare”. Cu citiva ani în urmă, rugina se îndepărta tot cu peria de sîrmă și smirghelul. Pîsînd cu atenție pe traseele marcate, printre uitaie și repere. Pistoalele de eraituit tiie asurzitor. Pe bordurile secțiilor sudorii aprind sute de luceferi electrice. Sistem priviti cu interes și curiozitate. Se înfiripă un dialog de la distanță, prin semne pe care doar ei le înțeleg. Colegii mei de grup sînt de-a dreptul întimidați de tot ce-i înconjoară. Au și de ce.

Sînt mîndru. Și Viorel Șoimeanu este. Citesc asta pe chipul lui deschis, prietenos. Întrăm la forjă. Pusă în funcțiune în anul 1981 și axată în mod special pe prelucrarea arborilor motori. Într-o temperatură de peste 40°C se mișcă ritmic oameni, poduri rulante și trunchiuri uriale de oțel incandescent. Presele de 1600 și 3150 tone lovesc egal metalul dîndu-i formele de rigoare într-o execuție perfectă.

În jur, uriasa forjă dudule din toate instalațiile coplesîndu-ne. Zeii vechilor mitologii au împrumutat chipul oamenilor devenind realitate. Pornim spre secția Montaj II unde se află și sala de lansare. Cargouri și tancuri petroliere alături de slepuri și gabare asteaptă pe liniile de rulaj întregirea în forme definitive.

Printre ele hurule macaralele

turn de 16 și 50 tone într-un continuu dute-vino.

— Curînd am lansat la apă o nouă navă din seria... Privesc spre Dunăre. Nava nu se mai vede. A fost trasă la cheul de armare, în urma ei apele mai păstrează încă mirosul de sampanie al botuzului tradițional. Vechiul meu loc de muncă. Fiecare lucru de pe imensa platformă păstrează împregnate în lemn și metal urmele miinilor mele. Îl rog pe secretarul U.T.C. să pornească înainte cu ceilalți membri ai grupului nostru, și rămin singur. În cîteva secunde, încerc să comprim timpul scurs de cînd am plecat. Mă văd în salopetă, cu cască de protecție pe cap, sub soarele torid așteptînd comanda. Cineva strigă „trage!” și cu un gest reflex apucă cablul de la picioarele mele întinzîndu-l. Un hohot de ris mă întîmpină și cînd îmi revin, mă trezesc înconjurat de fostii mei colegi. Miini întinse viguros mă caută urîndu-mi bun venit. Îi privesc. Unii dintre ei au mai îmbătrînit, dar pe chipurile tuturor citesc aceeași dirzenie dintotdeauna, aceeași constiință a valorii lor de lansatori de nave, care au trecut prin atîtea încercări, niciodată gresînd, nicodată dînd înapoi. Primirea lor bărbătească și sinceră mă mișcă. As vrea să-mi ascund ochii înspre care sufletul împinșe o dată cu amintirile roua unor sentimente nareori încercate. Nea Pompilică Girbea seful de echipă mă zhi-cest.

— Nu-l nimic băiete, nu-l nimic. Ne bucurăm că ai venit să ne vezi. Că nu ne-ai uitat.

— Și dacă tot ai aiuns acolo la București să scrii și despre noi la ziar, zice rîzînd cu toată fata lui rotundă și plină Suru-paceanu Marian.

— Asa, asa! Adaugă și Ică Nicolae împreună cu Garolea Ion și Lascu Emil. Să scriu despre ei! Ce cuvinte pot cuprinde în ele adevărul faptelor acestor oameni simpli de 1000 de ori eroi într-o epocă de aur ca aceasta pe care o trăim?

— Să mai treci pe la noi băiete, îmi spune Năstase Nicolae. Tu ai plecat dintre noi și e bine că din cînd în cînd să te întorci de unde ai plecat. As vrea să le spun că n-am plecat nicodată cu adevărat din întreprindere.

că trecutul și o parte din suflet mi-au rămas aici pentru totdeauna însoțindu-mi în tot ceea ce făptuiesc cu dreptate și pasiune.

Îmi iau rămas bun. Alte stringeri de miini, alte urări. Pornesc pe urmele grupului spre cheul de armare. În drum alți muncitori în salopetă, alte cunoștințe. Șantierul respiră o dată cu cei aproape 5000 de oameni pe care-i are. Undeva în pădurea de macarale și catarge, flutură linistit un steag tricolor. Navele legate la bîntă se leagănă ușor pe umerii bătrînului fluviu. Aici trepidatiile nu sînt atît de puternice. Pe vase se introduc tablouri electrice, vinciuri de ancoră și alte piese componente din dotare.

— Am redus timpul de armare al navelor la aproape jumătate față de cel pe care-l utilizăm pe vremea cînd lucram dumneavoastră aici, spune Șoimeanu Viorel. Multe are de spus îndatoritorul secretar U.T.C., și despre activitatea culturală. Clubul Patria fiind un excelent loc de manifestare a talentelor și aptitudinilor creatoare. De departe, îl zăresc pe seful de echipă Stoilojean Dumitru, alături de unul dintre cei mai buni muncitori Șănescu Remus. Ne cunoaștem desigur. Am iubit împreună mulți ani catargele Dunării la Drobeta Turnu Severin. Le iubim și acum cu aceeași dragoste înțeleaptă și plină de încredere. Ne întorcem. În biroul organizației de bază e liniste și răcoare. De undeva au abîrît niste insigne cu însembele întreprinderii strălucindu-ne albastru pe piepturile încinșe. La poartă promitem excelentelor noastre gazde că vom mai reveni. Ne despărțim parcă cu o undă de părere de rău. Oamenii și faptele lor rămin mereu la începutul cronicilor învăluite în aceeași aură legendară a devenirii. Ei au învățat să iubească construind și supunînd timpul unui viitor plin de semnificații. În alta școală a muncii comuniste. Minunat pămîntul, binecuvîntată patria ai cărei fii se nasc și trăiesc pe aceste meleaguri, printre catarge și stele, alături de trupul fosnitor al Dunării eterne.

MIHAI ANTONESCU

MOBILĂ DE TURNU SEVERIN

Despre constructorii de mobilă mehedinteni, atît de vestiți și prețuiți în țară și peste hotarele ei, s-au scris în presă nenumărate reportaje de excepție, așa încît sarcina noastră care ne-am mărturisit de la început dorința de a scrie un reportaj cit mai original despre dînșii, ne apare acum cînd am pus mina pe stilou și pe caietul de însemnări extrem de dificil.

Asadar, iată-mă la Turnu Severin, pe str. Traian nr. 295, unde se află sediul Combinatului de prelucrare a lemnului. Sîntem întîmpinați de secretara comitetului U.T.C. din unitate, Florentina Lobodă, frumoasă și distinsă. Tenul bronzat, ochii vii, trupul zvelt; glasul ca murmurul apei lîngă insula Simian.

Sîntem conduși pe filiera fluxului materiei primă — produs finit. Aflăm astfel că marea combinat de mobilă, cu un plan de 637 milioane lei pe anul în curs și 3700 de oameni ai muncii nu era, în anul 1965 (la înființare) decît o modestă fabrică de placaj cu mai puțin de 500 angajați. Astăzi combinatul are 9 secții de complexitate a unei fabrici moderne. Vîrsta medie a muncitorilor este 30 de ani. Aici bătrîni constituie adevărate excepții, ne spune interlocutoarea noastră după care adaugă semnificativ: „Desi bătrîni sînt rari la noi, chibzuința și maturitatea lor nu lipsesc colectivului”. Ne-am dat seama că aceste cuvinte nu constituie doar enunțul unei dorințe, după ce-am discutat îndeaproape despre producție cu tinerii din secțiile mobilă corp, tapiserie, furnir estetic, plăci fibrolemnoase etc. Ne-au plăcut cum muncesc și gîndesc tinerii Vizitiu Nicolae, care este maeștru, Kovacs Elena, muncitoare la mașina de furniruit. Codăuș Nicolae, mecanic și secretar al organizației U.T.C. de la secția mobilă I, Mucioniu Ion, strungar, Ebetiuc Nicolae, brigadier,

Marcu Marcel, lucrător la serviciul C.T.C.... Cu acesta din urmă dialogul nostru a fost mai lung. Văzîndu-ne preocupați îndeaproape de munca sa, tînărul Marcu Marcel care lucrează de 10 ani în uzină la C.T.C., ne precizează că „La C.P.L. Turnu Severin controlul tehnic de calitate se efectuează cu lupa”. Cu lupa de filatelist se verifică striațiile materialului lemnos, netezimea și uniformitatea suprafețelor lăcuite. În astfel de condiții nimeni nu-și poate permite rabaturi sau abdicări în privința calității. Asistăm la o probă practică de efectuare a controlului tehnic în vederea recepționării unor garnituri de mobilă Provence, ce urmează a se livra la export. Îl vedem pe lucrătorul C.T.C. scoțînd o ușiță de la un corp bar al unei garnituri pe care o schimbă eu o altă piesă similară de la altă garnitură aflată gata de ambalat la rampa de expediție. Noua piesă se închide etanș și se calează exact în spațiul de destinație. Această potrivire demonstrează că miinile care au lucrat cele două garnituri de mobilă surori au respectat cu strictețe cotele tehnice pînă la toleranța de micron. Lucrătorul C.T.C. continuă demonstratia și cu alte piese aparținînd garniturilor Drobeta, TM 82, etc., după care concluzionează: „Cu partenerii străini nu se poate glumi în materie de calitate, dar mai ales nu se poate glumi cu „Generalul”, care zilnic își face timp și verifică alături de noi calitatea unor garnituri de mobilă”. Aflăm că „Generalul” atît de temut este de fapt directorul întreprinderii, Eugen Lavric, care în calitate de inginer lucrează aici din anul 1967, iar în calitate de director conduce combinatul din anul 1972. Deviza Generalului, deci și a întregului corp C.T.C. este simplă și inflexibilă. „Aceeași exigență față de calitatea produselor destinate pieței interne ca și pentru produ-

sele ce urmează a fi exportate”. În aceasta constă secretul unei atît de constante solicitări a garniturilor de mobilă cu marca C.P.L. Turnu Severin. Ultima parte a documentării noastre s-a desfășurat la sediul comitetului de partid al C.P.L. în prezența secretarului comitetului de partid și președintelui C.O.M., Enculescu Silvia, și a directorului combinatului, Lavric Eugen. Aflăm aici că partenerii străini ai unității sînt în fapt 17 firme din vest și 3 din est, acestora livrîndu-li-se în perioada de referință (pînă la 21 iulie) mobilier în valoare de peste 2 milioane dolari. Pentru acești parteneri cit și pentru piața internă s-a trecut la sporirea gamei produselor din răsinoase, lănsîndu-se în lucru adevărate programe de mobilier din tipurile Drobeta, Europ, Florida, Provence, Burgund, care sînt sufragerele, camere de tineret și dormitoare, precum și mobilier pentru holuri din categoriile denumite: Raluca, Paula, George etc.

Nu putem încheia rîndurile de față fără a aminti cîteva din problemele și gîndurile de perspectivă ale inimosului colectiv de muncă severinean. Iată-le mai jos, sintetice expuse de directorul Lavric Eugen: „Pentru viitor ne propunem să mărim portofoliul de export în special pe formula DC, să specializăm producția pe un număr redus de esențe lemnoase (răsinoase și fag), să introducem în fabricație cu prioritate acele sortimente de mobilier care încumbă un procent ridicat de muncă vie în scopul valorificării superioare a masei lemnoase brute. În plus vă rog să consemnați că noi, constructorii de mobilă din Turnu Severin, am dori ca în fiecare casă să existe cite o garnitură de mobilă care să poarte marca unității noastre”.

ȘTEFAN DINCĂ

Imn pentru Mehedinți

A săruta cu brazda
Curcubeul și Steaua Polară
A rotunji într-un strop de ploaie
Sau în vena unei stînci
Bobul ancorat în pîrgă iară
A lacrima de dragul amurgului
Ce trece prin arcade cristaline

Acestea se înalță
Cu doinele astrale
Din coapsa Dunării
la Drobeta Turnu Severin

MARILENA MOLDOVAN

Voci salvatoare de flori

Adieri dinspre măslini au ascuns
cămășă nopții prin griu.
O, cîntec al zorilor, soaptă a luminii,
trecere lîngă a ierbii prin terenuri
lîngă Dunărea verde cea severină.
De departe voci salvatoare de flori se aud,
cîci de atîtea ori am dorit poemul acesta
despre orasul înflorînd în umărul Dunării
cu marinari visători și însingurate faleze
unde griul îmi leagănă singele de lacrima dimineții.
Vocea mea trecătoare prin cîntec primește-o
asemeni valului îndrăgostit de stîncă,
Severin, dulce pierzanie a sufletului
pe sub smochini și castani înfloriți.
Și de atîtea ori doream poemul acesta
prin care mă petrec și unde gîndurile inverzesc
prin aripi vegetale.
Frunze de laur cresc peste frunțile voastre
înrouate, oameni ai locului unde primăvara intră în țară.
Către voi mă înalț pînă în bolta cuvîntului
prin care trec înspre terasele tale cu primăveri și liceeni
întîrziînd prin liliicii și platanii amintirilor sudului,
mingiînd alge pe tărmlu memoriei,
Severin, anotimpul meu, poezie și vis.

ALEX. DRĂGHICI

Baie de lumină

Pe drumul mare tot treceau
Corăbii bizantine, bolozane turcești
Șeice căzăcești, galere romane
În altă amintire, țiramele grecești,
Se văd în crepusculul nud
Alunecînd, alunecînd,
Prin porțile de semne
Dintr-un trecut, spre polul sud
Pe Istros curgea aur crud
Dintr-un prezent spre polul rod
Pe Dunăre curge aur copt
Și curgea pe Dunăre timp
Din anotimp în anotimp
Urcînd în trepte de oțel
Danubius fierbea în cazane
Lumină pentru viitor
Mii de brațe, împletindu-se
În frîngii de dor, de iarbă inelată
Despicînd milenii sacre, sărutînd rînilor
Frunzele încremenite, șoptitoare povestesc
Dinspre orele astrale ale Dunării de jos
Încăpătoare cit istoria acestui ev
Ziua de azi rămîne trează sub gînd
Trec șlepuri moderne prin porțile de-acum
Vechiul și noul pod se suprapun
Ora istorică mingie timpul pe față
Bătrînul fluviu urcă dealul bătrîn și el
O dată cu cetatea Diernei pe cheul ecou
Neabătut cum e lumina și adinc
O rază peste ochiul lui opalin
Stăvilor, a lăsat urme de cînt și de cer
Coloane vii, cetate cu porțile de fier
Nouă și nouă ne-au mai rămas acolo
Unele amintiri și vor trăi
Cite milenii, și vor rămîne
Fierb cazanele și inima mea trece cataractele iuși
Spre stîncă babacii să-nlîntuie orice uitare
Perigrada visează zbuciumul nopții adînci
Cu Tabula Traiana urc douăzeci de trepte
Să privesc liniștea clipei veșniciei,
Orșova cu mina împinge munții în ape
Și-și scaldă pruncii în rouă și în stele
Cu struguri în plete
Peste arcul cel nou de timp
Deasupra ceasul solar imparte lumină
Pentru eternitate tuturor
Adîncimea iubirii măsor
Cu altă măsură, cu alt izvor
Prin porțile sufletului meu
Trec astăzi navele speranței nesfîrșite
Fiecare izvor sorbindu-l mă crește
Curge lumina prin noile ferestre
Vechi și nouă scară Dierna urcă stejarii
Privind peste dealul Alionului, peste golf
Faptele țării, ochii ei verzi-albaștri
Din sala mașinilor, ochii mei turbine de aripi
Învîrtesc marea, oceanul, lumea
Cu fiecare lacrimă de bucurie
În jurul acestei vetre de istorie
Ax al spiritului neamului meu
Cresc oameni noi, nădejde și credință
Țară nouă scaldată în lumină.

ALEXANDRU BOSNEANU

Greul apei și al pământului *)

Inconsistentă, surizătoare fără a putea fi vreodată purtătoare vreunui optimism hohotitor, cochetind cu realitatea fără a o sluji cu adevărat, ținându-se departe de orice zbucium, și — zic unii! — destul de superficială pentru a putea fi gravă, acuarela nu cunoaște ce-i tristețea, de aceea scopul ei ar fi cel de a liniști spiritele răzvrătite peste zi, de a pregăti ochiul pentru lumea visului, inconsistentă, labilă și efemeră ea însăși, și de a transpune spiritul într-o stare de moleșală dulce, de împăcare cu o lume epurată de tensiuni.

S-a comentat mereu cu justificată sau uneori prea crudă vehemență, desubstanțializarea ei, decolorarea ei, trimitind-o în teritoriul facilului, agreabilului, plăcutului, comodului, inofensivului, agrementului, drăguțului, drăgălașului; i s-a spus că e genul ideal pentru fixarea impresiilor de călătorie, i s-a spus că e un memento pentru artiști, o frugală schiță a unui peisaj sau a vreunei viitoare naturi moarte, pe scurt a cam fost pusă la colț de cum s-a născut. „Vino-vată” fără vreo vină anume, acuarela rafinată, fragilă, sensibilă la lumină, la căldură, la vreme, iată că străbate de vreo două secole istoria artei, și culmea! supraviețuiește. De unde această vitalitate tăinuță? De unde această longevitate semn al unei „sănătăți” uimitoare? De unde, în fond, această tinerețe pe o face să fie totuși, mereu actuală? De unde tenacitatea de a nu se da bătută în nici o epocă?

Din însăși condiția ei de a răspunde nevoii firești a artiștilor de a traduce sau intrupa ceea ce alte tehnici nu pot. De aceea, a-i cere, — așa cum au încercat unii — să-și modifice specificul imprumutând de la pictură, de la grafica în alb-negru, metode, soluții, este tot ce poate fi mai greșit. Astfel că, azi, tocmai negarea, neglijanța sau încălcarea acestui specific, mi se pare a exclude respectiva lucrare din teritoriul acuarelei, trimitind-o în zonele unde formula tehnică sau stilistică a chemat-o inițial.

După cum, nu-l mai puțin adevărat, că a fi bun, în acest domeniu, în care și-au fixat locuri meritorii atâția artiști, nu-i puțin lucru.

În actualul „Salon al acuarelei” peste 70 de artiști își string lucrările în cea mai mare parte de dată recentă. Unii sînt fideli ai acestei manifestări, alții abea acum se-numește. Unii sînt neschimbăți, alții de necunoscut. Astfel, **Maria Constantin** dintre mai vechii slujitori ai acuarelei, statornică în opțiunea tehnică, statornică în formula stilistică, clasică, bineștiută. Altul e **Răduș Jugăurs** care a renunțat la stilul său inimitabil, ocupându-se de un cocostirc cu o mare aplecare spre respectul datului vizual; i-a dispărut însă acel simbul de fabulație fantastică.

Se observă la citiva autori alunecarea sau chiar cultivarea cu insistență a unei duioșii și a unei langori care în subtext ar vrea să dea senzația de rafinement și lirism eterat dar în context sint, după caz, dulce, dulci sau zaharosite de un sentimentalism exacerbant (**Putna Rotaru**, **Ilea Gheorghe**, **Constantin Plavițu**).

Fără nerv, oscilind între platitudine și banalitate adică, oscilind pe o distanță mică, între același și același lucru (**Iulia Hălăucescu**, **S. Rugină**, **Silvia Ghenea**, **Cornelia Dedu**, **Sergiu Zancu**). Din aceeași familie dar dublată de o anume melancolie medelizanantă, cu iz patriarhal (pentru cine gustă) fac parte compozițiile **Silviei Cambir**, **Ileana Merinescu-Mihăiță**, **Cezar Atodiresi**, **Eva Cerbu**, **Octavia Taralungă**, **Elena Aflorîi**.

Din seria peisagiștilor lunari, strani, cu atmosferă, cu transparență, cu irizări și luminozități dublate de sentimentul de teamă, de frică de necunoscutul tănuț de nori, cefuri, aburi, depărtare, evocind o lume aparte, se impun, iarăși, și aici, **Virginia Baz-Baroiu**, **Damian Petrescu**, **Vespasian Lungu** (cu griuri de plumb de loc bacoviene, conținând în profunzimea lui, iminența unei furtuni, a unei explozii a naturii, alcătuită parcă din apă grea), **Ecaterina Popa** (inegală, dar cu o frumoasă reușită în compoziția pe galben), **Ileana Dăscălescu**. O formulă nouă, interesantă, mult mai transantă ca opțiune plastică, fără capricii de copilărie ce se-amuză desenînd este, spre reala noastră bucurie, lucrarea **Raluței Grigoreea**. Ei îi face pandant, la polul opus, surpriza de a mai putea vedea, la ora actuală în expoziții peisaje marine cu bărci trase la mal pe care se poate citi „R.S.R. 129 C-ța” (**Viorel Febus Ștefănescu**) precizie care nu se înscrie în contextul unui hiperrealism nemilos, nici a vreunei unde de umor (alta decît involuntar), nici a naivității vrstei preșcolare, nici a lipsei de instrucție punîndu-ne și pe noi în dilema lui „atunci de ce?” asupra căruia nu mai zăbovim, așa cum nu zăbovim cu comentarii asupra viziunii naivoare a **Dorinei Mitrică**, sau asupra peisajului cu copaci aparținînd lui **Lajos Balogh**, datat 1983, pe care l-am văzut de atîtea ori încît n-are rost să ne repetăm, și nici asupra peisajului cu

apus de soare strident ca o romanză cu țîfnă și suspin.

Seria peisagiștilor se poate completa cu un frumos peisaj al lui **Miltiade Nistoriu**, cu desenul sigur al **Corneliei Gherlan**, cu ușurința, verva și fluiditatea surprinzătoare pentru truditorul în metal care este **Adam Nicolae Adrian**, cu clasicismul unei viziuni provenite sau imprumutate din pictură de **Adrian Zisu**, cu compoziția lui **Aurel Roșu** plină de siguranța unui artist care știe să dozeze efectele, de vitalitatea solară a lui **Augustin Costinescu**, cu privirea proaspătă și neclintită personală a **Aureliei Tudorache**, cu moderația și echilibrul „străzilor” lui **Radu Dăringa**, cu piesele remarcabile prin virtuozitatea slujirii de o tehnică dificilă pentru a ajunge la o viziune proprie de mare echilibru interior a tinărului **Dragos Vițelaru**, cu experiența **Almei Redlinger**, cu curajul tăierii din cîmpul vizual al unei realități cotidiene, a unor repere plastice ce funcționează perfect, izolate în două dimensiuni — **Cătălin Guguianu**, cu trulul (nu neapărat nou), al tabloului în tablou, reductibil pînă la urmă, la un peisaj stenic, cu farmecul unui jurnal de călătorie redactat grafic de **Maria Chelsoi**, cu peisajul epurat de detalii al **Măriei Lungu-Neagu**, cu contribuțiile lui **Ionel Dunea**, **Eugen Bălan** și **Adrian C. Ionescu**, sau viziunea picturală, cu tușă grea, împăstată, cu care a construit peisaje **Ion Neagu**.

Un moment de surpriză și suspens îl constituie compozițiile lui **Ștefan Iacobescu** — viziuni moderne, incitante, care se alătură celor mai demult știute, dar de o frumusețe mereu nouă, poate mai limpeză azi, decît ieri, ale **Verei Marcu** constantă de o traiectorie personală; jocurile optice ale lui **Dan Platon** și propunerea op-art-ist a lui **Liviu Stoicoviciu** se situează în zona artei ne-figurative, completată de opțiunea pentru abstracție a **Ancăi Constantin**, cea „scientizantă” ca o planșă tehnică a lui **Florea Marin**, cea a abstracției expresioniste a **Floricăi Preveda** și **Mireea Stănescu** (cu o lucrare mai bună decît cea de la recentul „Salon republican de grafică”, și în sine, un lucru de marcă) și cea onirico-fantastică a **Aureliei Matei**.

Tematica este, după cum se vede, de o generozitate fără restricții, ceea ce înseamnă că naturi moarte, flori, portrete există negreșit. Designerul **Andrei Vass** face maci cinematografici, cu reflexe luminoase, **Dan Botezan** se ocupă de trei opaițe în stilul planșelor ilustrate pentru albumele etnografice de altădată, dar nu lipsite de farmec, crochiuri aduc la acest salon **Elena Uță-Chelaru** și **Dan Cristian** care, însă, mai mult desenînd și mai puțin „acuarelînd” se îndepărtează de specificul genului: dintre „flori”, „Floarea-soarelui” de **Ileana Ceausu-Pandele** se detașează, atrăgînd privirea ca și „Ardeii roșii”, motiv rustic și banal transfigurat cu intuiție ca și creanga de copac de **Olga Melania Morărescu**. Și încă o pereche de naturi moarte, mai ample, cu respirație semnate de **Ana Ruxandra Ilfoveanu** și **Ileana Ruxandra Vasilescu**.

În sfîrșit, as mai observa, că de la „Puiul” lui **Brătescu-Voinești** care stoarce lacrimi, la „Pui de vrăbie” ai **Cristinei Păunescu**, este un drum — ca de la sirop la apă de izvor, ca de la molatec și călduț la tăisul liniei și elocvența formei, care, pentru a ajunge la această putere evocatoare, are nevoie de observația suspusă a naturii și exercițiul zilnic, umil, al minii artistului. Spun asta pentru a sublinia calitățile reale ale artistei, fiindcă, din punctul de vedere al compoziției aș observa că, vrînd să dovedească de ce este în stare, autoarea a „înghesuit” prea mulți pui pe o singură foaie de hirtie.

Portret fără nimic spectaculos, corect propune **Vasile Pop-Negrețeanu**; există însă, o suită de compoziții cu personaje care își propun mult mai mult decît cercetarea fizionomiei sau evocarea unei biografii; „Visul” **Eugeniei Hașiu** este o imagine de mare vigoare evoluînd de la desenul fin, filiform, la suprafața amplă, transparentă, de culoare, pentru ca, în a doua lucrare, să apeleze la efecte grotesci cu umor socrat, literaturizant. **Ovidiu Bubă** șade alături de tentativa caricaturistică a lui **Mireea Manelic** și de tenta suprarealistă a **Ilenei Ploscaru**, cu toate soluții incitante la meditație și nu doar la admirație și contemplație.

Nu putea lipsi, desigur, poetul aburilor și autorul filosofiei toamnei, tristeții, crepusculului, rostite în titluri, meșterul cetii, cinătorul adierilor de vînt și înfiorărilor de primăvară, **Ion Murariu**: pare obosit și-mpovărat, amurgul său rumenit e greu ca pământul, și apa, nu mai e limpede, e grea și de nepătruns, o apă ca de plumb.

SIMONA VĂRZARU

*) Salonul acuarelei, august-septembrie, 1987, Galeria „Orizont”, București.

O nouă gală estivală *) (II)

Chiar dacă această ediție a Galei Tinerilor Concertiști de pe litoralul Mării Negre și-a mutat locul de desfășurare de la Constanța la Costinești, ea și-a păstrat nealterată inițiativa de a invita în programul său reprezentanți de frunte ai școlii noastre interpretative, așfel din acest an propunînd din nou numele lui **Aurelian Octav Popa**. Cuceritor prin naturalitatea tălmăcirii sale, prin spontaneitatea dezinvoltă a expresiei, prin fluiditatea discursului instrumental (deși trădat uneori în „comerțul” cu instrumentul său), muzicianul a decupat liniile de un lirism sobru, distins, din **Andantele mozartian**, desenînd apoi cu acea noblețe a frazării care-i este specifică broderia arăbescurilor arpegiate din **Variațiunile pentru clarinet și orchestră** de Rossini.

Intr-adevăr, **Beethoven** a lăsat din această generoasă creionare a clasicismului vienez, ce a gravitat în jurul genului mozartian, dar prospețimea universului sonor haydnian a fost prezentă, ilustrată fiind printr-o pagină mai rar auzită: **Concertul pentru oboi și orchestră în Do major**, solistul **Florin Ionoaia** demonstrînd aici o frumoasă ținută concertistică, o riguroasă cizelare a țesăturii instrumentale.

Avansînd în timp prin epocile istoriei muzicii, coordonatelor romantismului le-a fost dedicată una dintre serile manifestării, în prim-plan aflîndu-se dimensiuni ale virtuozității romantice. **Impetuozitatea** temperamentală cu care **Jenő Koppand** a „declamat” scriitura de bravură a **Concertului în Re major** de Paganini, cu o autentică vigoare violonistică a apărut exagerată uneori în cazul **Variațiilor pe o temă rococo pentru violoncel și orchestră**, „trăite” cu o vădită teatralitate de **Costinel Florică**, această tumtuoasă abordare afeotînd nu numai acuratețea expresivă, ci și pe cea a intonației. Un alt tip de virtuozitate — cea a detaliului, a cizelării minuțioase a conturului fiecărei linii — a fost relevată de **Dorina Bîndea** în **Concertul în fa minor pentru pian și orchestră** de **Frederic Chopin**, construind cu elocință pianistică succesiunea secțiunilor formei. Întregind această incursiune romantică, progresul demonstrat de glasul sopranei **Emilia Ciurdea** în două foarte cunoscute arii din operele **Rigoletto** și **Traviata** de **Verdi** a atras atenția asupra unui „potențial” vocal ce merită să fie șlefuit.

Urmărind o cit mai largă deschidere repertorială, această gală a inclus și un „popas” în literatura concertantă româ-

nească: **Concertino în stil clasic** de **Dinu Lipatti**, în varianta cam timidă și estompată a pianistei **Manuela Iana-Mihăilescu**, dialogul cu colectivul simfonic constantăean solicitînd mai multă armonizare și punere la punct.

Dacă „spectaculozitatea” gestului concertant atrage întotdeauna muzica de cameră — eliminînd acest aspect — se adresează parcă unui strat mai adînc al spiritualității culturale. Și recitalul cameral din cadrul manifestării de la Costinești a pus în lumină tocmai asemenea creații, selectate dintre certitudinile valorice, dintre cele cu o profundă vibrație, cerînd nu numai maturitatea redării, ci și pe cea a receptării, **Sonata a III-a în caracter popular românesc** a răsunat cu o autentică simțire a suflului său expresiv, violonista **Luminița Petre Rogacev** și pianistul **Dragos Mihăilescu** semnînd debutul unei colaborări ce a demonstrat multă mobilitate și o fină conducere tensională. În aceeași companie pianistică — echilibrat dozat — **Mihail Ghiga** s-a reliefat în **Sonata a IV-a în mi minor pentru vioară și pian** de **Mozart** prin atribute ca: interiorizare și gândire stilistică, în timp ce **Preludiul și Loure** din **Sonata în Mi major** pentru vioară solo de **J. S. Bach** i-au permis lui **Liviu Purnaru** afirmarea strălucirii tonului și fermității rostirii.

Problematica atît de dificilă a miniatuurii vocale, ce condensează adesea în spațiul său restrîns în întreg portret emoțional o veritabilă dramaturgie, a fost îmbrățișată cu responsabilitate și profesionalism de către soprana **Simina Ivan** — mai apropiată de această dată de atmosfera învăluitoare a cîntecului francez decît de cea infiorată a liedului schubertian, ea a subliniat apoi acea elevată distincție a efigiei enesciene din **Cîntecul pe versuri de Clément Marot** — și baritonul **Dieter Rell** — cu o deosebită ușurință a comunicării, cu o atîntă cunoaștere a profilului stilistic al liedului schumannian.

Prin muzică — dar și prin cuvintele despre muzică ale celor care au comentat cele patru concerte — Gala de la Costinești a descris, credem, un nou pas pe drumul modelării tinerilor, al „mobilării” lor spirituale prin intermediul artei, al frumosului.

ANCA IOANA ANDRIESCU

*) Gala Tinerilor Concertiști — Costinești, 9—12 august 1987.

„Peisaj” de Nicu Stancu

Cronică radio-tv

Emisiuni de calitate

● O lume de marasm, cu toate avaturile ei, ne-a fost adusă pe micul ecran de piesa „Păienjenis” a dramaturgului **Paul Everac**, în regia artistică semnată de **Eugen Todoran**. Variantă pentru televiziune a piesei de teatru „Brățara falsă”, emisiunea a beneficiat de avantajul filmărilor exterioare care au dat un plus de dinamism acțiunii și așa trespădante. Concepută ca o anchetă a unui caz penal, ea devine pe parcurs o radiografie a unei societăți corupte, coordonate din umbră de „consiliul de administrație” al unui concern internațional mamut dispus să încalce legile și demnitatea umană în aranjarea tenebroaselor sale afaceri.

Dar să o luăm metodic. Încuindu-și un coleg plecat în vacanță, judecătorul **Eduard Bartali** cercetează un caz banal de deținere și eventual (posibil) trafic de stupefiante. Reținînd, la început, ca martor principal pe cel care deținea singurul și fragilul fir al acestei afaceri, justiția-

rul va emite, după efectuarea unei analize și contraanalize de laborator, mandat de acuzație și arestare asupra acestuia. Din momentul acesta el este prins definitiv în „păienjenisul” oneroșilor complici și coordonatori ai acestei acțiuni. I se oferă mită. Nu primește. **Adelaida**, cea de la care pornise, din neglijență, ancheta, îl avertizează. Nu se lasă impresionat. Plecînd de la cl. **Adelaida** este „accidentată”. În acest moment judecătorul **Bartali** își dă seama că rețeaua este mult mai întinsă decît își imaginase la început. Se ambiționează. Face greșeala de a-l pune în temă cu cercetările sale pe ziaristul **Alec**. Acesta îi prezintă, ca momeală, pe frumoasa **Astrid**, talentată scenografă (interpretată excelent de **Valeria Seciu**), amică a consilierului **Stanoev**, cu care va intra în conflict, nu de gelozie, în timpul anchetei. Obsedat de conștiințozitate continuă cercetările pe cont propriu. **Emilia**, sora lui, este părăsită, os-

Ghici cine va scrie „caracterizarea“!

Filmele bulgare au fără îndoială drept temă fundamentală o anumită direcție caracterologică dată de imbatabilitatea personajelor principale. Se află aici o specificitate tematică în legătură imediată cu factura stilistică a decupajului ce se așază fluent, însă în accente pregnante, pe scheletul narativ dominator. Tema integrității morale își face spectacolul ei în filmul **Caracterizarea** al regizorului Hristo Hristov tocmai prin manifestarea inflexibilă a tinărului șef de echipă Ivan Paliev, care nu se lasă bătut cu una cu două de colegul și subalternul lui Ițeto, băiat descurcăt, cu fler comercial și sportiv spunind cam așa despre sine: „Sint escroc”. Filmul aduce în raza conștiinței personajului care și el își caracterizează foarte bine condiția („M-am luat la luptă”) o lume în degringoladă, însă părind o lume sigură de reușită, instalată în statutul ei periferic în raport cu societatea dar adumezind din umbră, palpând terenul psihologilor intimidabile, speculind micile vanități și egoisme degradante. Povestea e ca de obicei simplă: unui șofer îi este necesară o „caracterizare” pentru a putea obține transferul de pe taxi pe un „fir”, la transporturile internaționale. Cum șeful lui ierarhic imediat, Ivan, tinărul îi este bine cunoscut din copilărie și mai apoi ca un om lipsit de scrupule, afacerist, traficant de valută, dar și de influență, „caracterizarea” ce părea un fleac devine o problemă. Și devine o „problemă” poate nu în primul rând pentru cel ce o dă, cu orice preț, de altfel, ci pentru conștiința de felul ei **problematică** a celui care i se va impune a o da, însă care va găsi în el însuși puterea morală de a rezista presiunilor diverse: administrative, sentimentale etc.

Pentru a releva condiția umană a unui ultragiă și a o așeza sub incidență narativă regizorul transformă personajul într-un erou al răbdării și într-unul al inițiativei. Pe de o parte el trebuie să reziste stării familiale, mai exact, să aibă tactul de a nu alimenta nervozitatea cam exagerată a Ileanei, soția, iar pe de altă, de a parcurge mai repede, și cu eficiență, teritoriul martorilor, spre a le cîștiga a-sentimentul. În al treilea rând, dar nu în ultimul, Ivan trebuie să obțină încrederea secretarului de partid, a cărui obiectivitate se cuvine justificată de probe.

Intră în joc mai multe adevăruri subiective, evident relative, în ecuație firească, implicată cu climatul moral al lumii șoferilor de taxi. Registrul sobrietății se impune în ansamblul său, dar de la caz la caz „deviațiile” stilistice, un anumit comportament al aparatului de filmat față de personaj, al cadrului, de asemenea, vin să sugereze caracterul fie tranșant, fie ezitant, al atitudinii regizorale. Ivan e văzut cel mai des în prim-planuri (față, profil) ale unei tăceri „ascunse”, tinute sub cheie, reacții firești la un temperament echilibrat. Când stă de vorbă cu Ițeto, figurile celor doi împart ecranul, ca și cum am avea un stil judiciar, al fotografiilor destinate unei expertize. Lui Ivan timpul interior i se impregnează pe chip; lui Ițeto aerul superficial îi dă o vagă strălucire de moment. Dificilul raport de forțe dintre cei doi este abil condus până la a fi, în fine, tranșat cu vigoare de partea lui Ivan. Asemenea lui Grusev, secretarul de partid, cineastul lasă dreptul fiecăruia de a se apăra sau, mai degrabă, de a-și rosti propriul adevăr. Este cazul, de pildă, al Mariei, pe care Ivan o as-

teaptă la ieșirea din detenție ca anume s-o conducă acasă pe drumul ce trece pe la locul accidentului cu urmări nefaste pentru ea. Personajul apare în câteva rânduri, ca noi etape ale unui proces în desfășurare. Pe de o parte, clarificarea atitudinii ei față de o dragoste inrobitoare ce a dus-o în detenție (luase asupra-i vina unui accident în realitate comis de Ițeto, aflat în stare de ebrietate), pe de altă ofensivă lui Ivan, prudent și totuși insistent, fie și neatenț la replica semnificativă a fetei: „Nu există adevăr în iubire”. Ca să rămînem în domeniul specios în felul lui al comportării aparatului de filmat față de personaje să remarcăm în situația Mariei tehnica **relevanței** pe care aș numi-o „dramaturgică”. Misterul ce o inconjoară la ieșirea din pușcărie lasă loc gesticulației specific feminine, personajul nepunându-și ascunde sentimentele față de Ițeto, dispusă a trece cu vederea faptul că nu a așteptat-o și s-a căsătorit între timp. Dramaturgic, așa cum subliniam, personajul se lasă încet-încet relevat. Un cadru o arată la un moment dat singură, în fața unei ferestre deschise, parcă suspendată, într-un timp ecranic gol — sugerare a nevoii lăuntrice de repere, de echilibrare. Când o vizitează Ițeto, Maria poartă o mască, un tratament cosmetic prin care devine inabordabilă. Fiind bărbat, Peța, prietenul lui Ițeto interesat să plece într-o călătorie în Libia, de unde să aducă acasă un Volvo, e lăsat mai fără apărare „dramaturgică”. Dimpotrivă, prins mai des în prim-plan, i se subliniază aerul de siguranță binevoitoare, într-o gradare contrapunctică față de aceea a prezentării și a introducerii în poveste a Mariei. Pe el „caracterizează” siguranța de „afin”, de „asociat” al lui Ițeto. Arată a trece de partea lui Ivan abia cînd acesta își deconspiră planul de bătaie. Promite să vorbească în sedință și să spună adevărul, dar în momentul dat „trădează”. Când „sprijinitorul” lui pierde, își va cere scuze lăcrămind ca o femeie plîngăcioasă (joc actoricesc remarcabil), înghițându-și lacrimile abundente (o nemaipomenită punere regizorată la index, făcîndu-l de risul spectatorilor și spectroarelor). Una știind, una făcînd e de fiecare dată aceeași nevroză Ileana, care e gata nici mai mult nici mai puțin decît să scrie ea caracterizarea, ba s-o și semneze, în locul băbatului (atunci cînd — adevărul și dreptatea ei de mamă — trebuie să găsească medicamentul salvator pentru copil). Un personaj liniar și grăbit, ca orice femeie, se pare. Artistul plastic care „ia” apartamentul mîrit de Ivan e un spectacol al ofuscării și unul al limbuției. Proba lui de probitate e și ea un spectacol, dar unul ghilotină pentru gașca lui Ițeto.

Un film greu de „caracterizat” despre o simplă caracterizare ce pină la urmă nu se va da. Cîteva laitmotive, între care mi-a reținut atenția sugestia unui „cadru în cadru”, înrămare a personajelor într-o condiție din care evadează condu-se cu abilitate dramaturgică și regizorală.

În cadrul „Zilelor filmului bulgar” s-au mai prezentat alte două povestiri (**Un strigăt după ajutor și Un om pe șosea**) care întregesc imaginea unei cinematografilui interesate de teme actualității.

IOAN LAZAR

*) **Caracterizarea** (regia Hristo Hristov), film prezentat în cadrul Galei.

Convorbiri cu Dan Grigore (III)

Drumul

Un mare cîntăreț (care-si împrumutase numele de la un mare poet) al secolului XX spanca că „Importanța este să crezi în ceea ce crezi”. Dan Grigore a crezut consecvent în șansele Muzicii și nu s-a eschivat în a răspunde celor mai riscante invitații. Capacitatea de a răspunde în orice condiții a fost încă una din șansele sale de afirmare.

„Am înțeles că trebuie să continui să atac — cum ziceți dumneavoastră — podiumul de concert în orice condiții, acceptînd orice propuneri, cele mai riscante posibil, cîzînd în picioare, cum se spune, cîlîndu-mă în același timp pentru o viață dură de concerte, pentru un ritm de muncă extraordinar și convingînd încet-încet, prin puterea de convingere a publicului.

— **Ne puteți oferi un exemplu specific acelei perioade?**

— Eram chemat simbătă dimineața — să dau un prim exemplu — de secretarul muzical al Filarmonicii din Arad și mi se spunea „Vrei să cînti diseară două concerte? Avem nevoie de două concerte de Ceaikovski și Rapsodia de Rachmaninov... ție avionul și vii, repeți după-amiază că nu mai avem cînd, avem un dirijor sovietic, solistul s-a îmbolnăvit: ca să nu se supere publicul e bine să-i dăm două concerte gustoase și spectaculoase; dirijorul e de acord, deci nu se speria, era un dirijor plin de curaj (aici Dan Grigore zîmbeste și mă face și pe mine să zîmbesc)... și asta era iar o șansă... „dar nu te putem plăti decît cu un onorariu...” și eu spuneam „Foarte bine, vin imediat” și...

— **Vă amintiți numele dirijorului?**

— Da, mi-aduc aminte. Îl chema Gheorghe Gokielli, un dirijor din Gruzia sovietică, am auzit în niște turnee făcute în ultima vreme acolo că este dirijor la Opera din Tbilisi, mi se pare. Foarte bun dirijor. Și colaborarea acrobatică dintre noi (pentru că o repetiție cu două concerte atât de grele — Ceaikovski și Rapsodia de Rachmaninov — este mai mult decît insuficient) s-a terminat cu bine, am scăpat cu viață amîndoi, așa ne-am și spus atunci: „Am scăpat cu viață”.

— **Cum intuiați sau spre ce arii muzicale se îndreaptă interesul dumneavoastră știînd că la un moment dat veți fi solicitat în niște situații deosebite la care trebuia bineînțeles să răspundeți?**

— În ce privește repertoriul, înțeleg întrebarea dumneavoastră, trebuie să vă spun că în general politica mea repertorială nu a depins și nu a fost orientată în funcție de ce-am putea numi un fel de „lege a pieții”; pe la 10—11 ani țîn minte că am avut o discuție cu criticul, stimulat critic și om de muzică, Alfred Hoffman pe săliile Radioteleviziunii, după ce ascultasem niște discuri la FONOTECA Radioului. Am avut o discuție cu el despre această problemă a evoluției, a „programului de perspectivă”, și mă întreba cu mare seriozitate cum văd eu evoluția mea, ce vreau să fac în următorii, să zicem, 10 ani și eu îi spuneam că-mi doresc foarte mult să-mi dezvolt aptitudinile tehnice la pian, adică virtuozitatea, puterea de stăpînire instrumentală și el mă combătea, probabil cu acel mod cumpănit și prudent cu care un matur totdeauna înțelege să amortizeze excesele și teribilismele adolescenței sau preadolescenței. Mă combătea spunînd „Nu e bine să faci virtuozitate, virtuozitatea fără muzică nu există” și eu spuneam „Dar muzica fără virtuozitate nu există, nu pot să fac muzică dacă nu pot stăpîni pianul, dacă eu am probleme cu stăpînirea pianului nu mă voi mai gîndi la muzică, nu voi mai ajunge la ea. Eu nu pot ajunge la ea decît prin intermediul acestui instrument”. Și această

„politică” de repertoriu a fost făcută în acest sens, cu mici excepții, dar în general a urmărit tocmai egalizarea pe etape a adaptării la instrument, a cîștigării bătăliei cu adaptarea la rigorile și la solicitările tehnice ale instrumentului. În funcție de asta eu mi-am ales și repertoriul de concerte cu orchestra și o bună parte din repertoriul de recital. Ceea ce s-a văzut la un moment dat și a fost chiar atacat de o parte a criticii muzicale a fost această tendință de „performanță virtuoză” în fața publicului, fără să se știe și fără să se țînă seama că eu veneam dintr-o perioadă de studii, începînd de la 7—8 ani pînă pe la 16 ani, o perioadă intensă de studii clasice, să spun așa, adică un repertoriu muzical bazat pe clasiși și cu temeinice studii teoretice, cu studii de forme muzicale, de armonie, de contrapunct.

— **O întrebare pe care doream să v-o pun de mult: la un concert al dumneavoastră, Concertul nr. 1 pentru pian de Ceaikovski, ați fost rechemat și ați acordat niște bisuri; de fiecare dată veneați cu ceva nou, de fiecare dată publicul era entuziasmat și eu am înțeles prin gestul dumneavoastră un semn de generozitate, dacă s-ar putea spune așa, adică aveți O ȘANSA să le oferiți încă ceva deosebit. Este așa sau aveți un alt punct de vedere?**

— Nu știu, nu m-am gîndit special la asta, mă gîndesc totdeauna foarte serios la bisurile pe care aș dori să le cînt într-un anumit moment publicului, ele se doresc, aceste bisuri, armonizate într-un fel cu muzica din concertul respectiv, dar nu totdeauna criteriul acesta prevalează. Uneori aduc la bis un anumit gen de contrast față de piesa concertantă pe care toamii am cîntat-o; dacă, de pildă, am cîntat Concertul de Ceaikovski, care este un concert al maiestruozității, al grandorii și al umorului în același timp, uneori îmi vine să readuc aminte publicului în acel moment că există și un gen intimist, de miniatură în penită a muzicii, să zic așa, și care nu numai că nu trebuie făcut una cu pămîntul de impresia de grandoare pe care o degajă un asemenea colos, ci dimpotrivă, trebuie să ne uităm cu mai mare atenție la el, ca la o floare rădăcită între niște stînci uriașe, cu bucuria că și acolo există viață și că și acolo există o vietate, să zic așa, un punct de frumusețe pe care se poate sprijini sufletul nostru și privirea noastră.

— **Dacă-mi permiteți, ca să ne întoarcem la ideea de bază, în afară de Filarmonica din Arad cine vă mai solicita?**

— În afară de aceste instituții care mă chemau — majoritatea dintre ele mă chemau în asemenea mod — existau și colaborări foarte serioase cu oameni de primă mîna ai vieții muzicale românești (cum erau Elenescu, Emil Simion, Ilarion Ionescu-Galați) oameni care mă chemau într-adevăr să colaborez cu ei la niște întreprinderi artistice foarte serioase, nu numai cu intenția de a-și acoperi, de a-și bifa un concert care era periclitat de o absență sau alta. Aceste colaborări, aceste dovezi de stimă și de seriozitate în colaborare pe care le-au dat unii artiști români de primă mărime, au făcut și ele parte din șansa acelei perioade.

IOAN IACOB

tentativ, de logodnic în urma presiunilor făcute asupra acestuia de către cei din sferele înalte de influență. Judecătorul se îndreptă și mai tare împotriva angrenajului ilegal. Stanoev sustrage documente importante din dosarul de acuza-re ce trebuia prezentat ministrului pentru aplicarea fermă a legilor. Eduard Bartali se enervează, dar nu cedează, și reface dosarul. Trece și peste sentimentele ce i le poartă frumoașei Astrid, ce îl avertizase delicat că nu dorește să rămînă văduvă, în cazul în care se vor căsători, dacă el nu va sista ancheta. Rămăsî singur, de partea coalaltă a baricadei, îl presează pe membrii „consiliului de administrație” care îi trimite mesaje din ce în ce mai sumbre, prin diverși șefi mai mici sau mai mari ai rețelei. Trădat și de ministrul său, pentru care importante erau interesele ce legau statul de „concernul internațional”, conchide că „opinia publică trebuie trezită la realitate, prin publicarea documentelor ce le deține. Dezamăgit și de propria sa soră, devenită procuristă a concernului, crede că mai poate să-l determine, adresîndu-li-se direct, pe „boss-i” să reintre în legalitate și să-și recapete sentimentele umane. Fiasco. Este îndepărtat și decorat postmortem de ministrul care ține și o frumoașă cuvîntare. Sfirșit previzibil într-o lume în care presa, băncile, societățile, întregul angrenaj social se

afă într-o singură mină dornică de putere, cîștiguri oneroase și care nu avea teamă decît de trezirea la realitate a celor onesti, ținuți într-o atmosferă lăisă de bunăstare și respect pentru legi. Memorabil Marcel Lureș în rolul judecătorului. De altfel întreaga distribuție a fost bine aleasă și s-a achitat la înălțime de sarcina ce i-a revenit. Redactorul Alexandra Orban a făcut o foarte bună alegere pentru teleemisiunea „Teatru”.

● **SPICUIRI:** ● Intrucît vremea se anunță frumoașă pentru luna septembrie, reportajul Luciei Postelnicu, „Septembrie la porțile soarelui” (imaginea Cristian Müller) s-a constituit ca o adevărată invitație pe litoral în această perioadă. Invitația fiind bine realizată, iar imaginile filmate mai mult decît tentante, credem că mulți dintre cei aflați încă în concediu îl vor da curs ● Autentic: „A fost ora cînsprezece. Urmează ora... melomanului” ● Invitații de prestigiu a avut redactorul Victor Crăciun pentru realizarea „Revistei literare radio”. Am auzit cu atenție comentariul pertinent al prozatorului Eugen Teodoru ● „Clubul artelor”: o oră de audiență plăcută în fiecare duminică dimineața (sau la ora sîestei, în reluare) datorată redactorului Titus Vișeu.

ALEXANDRU DAN POPESCU

Poveste pe geamul înghețat

După Jurnalul de la Păltinis, al lui Gabriel Liiceanu, lată și ocurile vieții maestrului și discipolilor săi în variantă epistolară. E vorba de Epistolarul „prezentat și îngrijit” de același Gabriel Liiceanu, apărut de curind la Cartea Românească, în care sînt adunate scrisorile ce se vor un nou comentariu, mai ales din interior, al amintitului jurnal, avîndu-i ca semnatori pe C. Noica, Emil Cioran, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, Radu Bogdan, Al. Paleologu, Thomas Kleininger, Ștefan Augustin Doinas, Sorin Vieru, Andrei Pippidi, Mariana Sora, Marin Teofil, Petru Creția și Ion Ianoși.

„Trucaje revoltătoare”, „contrafaceri publicitare de gust indolent”, „reportaje imaginare în maniera documentului celui mai autentic”, „exhibări regretabile”, vor spune unii, și dacă ne amintim ocurile de pînă acum ale acestor scrieri, au și spus-o într-un fel sau altul. Dar, cu toate acestea (nu adevărul acestor întîmpinări ne preocupă acum), în așa-zisul inform al contrafacerii descoperim cu ușurință o literatură de cea mai bună calitate, elaborată, uneori, ce e drept, în maniera domnului Jourdain, ca și un mod cu totul autentic de a trăi în orizontul și diapazonul ideii. Descoperim aici, cu alte cuvinte, ideea în manifestarea ei de fiecare zi, în ipostaza orală, spontană, fără veșmintul sărbătoros al cuvintului tipărit, iar pe filosof — zeitate înaccessibilă și rece a universului epistemelor — în pijama și papuci, imagine insolită dar nu vulgară, cugetătorul surprins în instantanee alb-negru fiind o prezentă simpatică. Căci, lată (magister dixit!), filosoful își trimite învățăceii să se apuce mai întîi cu rîvnă de greață și germană, pentru a porni chiar de la izvoarele logosului, pentru a putea năzui să intre cu drepturi depline, în timpul metafizicii. Treabă chib-

zuită, dar se pare că unii, mai recalitranti, i-ar fi replicat că nici Socrate habar n-avea de germană și, după cit se pare, nici chiar Immanuel Kant n-ar fi știut grecește... Mă rog, sofisme de învățăcei recalitranti, în continuarea cărora se poate prezenta mai departe, căci, dacă ar fi să ne luăm după filosofia lui intru, de-acum încolo toți filosofilor lumii vor trebui să lăveze dacă nu limba română, măcar modul de a fi intru întru al cugetătorului de a cărei viață cotidiană se ocupă Jurnalul de la Păltinis. Idol doctrinar, filosoful poate împărtăși totuși destinul starului de cinema, poate trăi gloria vedetei de muzică ușoară. Vista sa, în mod obișnuit impersonală, poate interesa pînă la indiscreție, pînă la impudorie. Cum se îmbracă filosoful, cum doarme, ce betesuguri are, ce (vai!) prejudecăți, ce limite și răutăți, ce simpatii și antipatii sînt chestiuni ce pot interesa, deopotrivă, marea public și

cercul restrîns al specialiștilor. Cu toate acestea, Jurnalul de la Păltinis și Epistolarul, neobisnuit best-sellersuri filosofice, sînt o demonstrație că oricum, vremea nu vrea, realitatea ideilor nu-o ia și ne-o va lua mereu înainte. Încă se aude, și se vor mai auzi, exclamațiile celor rămași să curseze terenul macilor existente, al marilor dispute și trăiri în absolut, cînd diligența metafizicii își va așeză scrisoarea într-un nou Păltinis. Scrierile la care ne referim sînt consecința unui umanism superior, după care din tot ce se petrece pe lume ideea este lucrul cel mai minunat, în intimitatea și viața căpătînd cu adevărat consistență și sens. Ce dacă Păltinisul ne apare ca un fel de loc de pe lume al intîlnirii individului cu ființa, ce dacă cei ce trăiesc aici sînt prizonierii unei himere? Viața lor pare o poveste vie ce prinde contur, inchipuie mișcare pe geamul înghețat al metafizicii. Și totul s-a născut din dorința donchijotescă a unui spirit superior de a avea interlocutori adevărați, vii, de a dațuaga idolilor lui Bacon o nouă categorie.

GRIGORE TRAIAN POP

Logos și ethos

După ce a scris un incitant „Discurs despre morală” și, mai apoi, a publicat cele două volume — substanțiale și omogene — asupra a ceea ce el numește „Lumea morală”, lată că Traian Gănju ne invită la o nouă și temerară aventură a cunoașterii și auto-cunoașterii umane. Este vorba despre recenta apariție editorială: „Arta de a trăi”.

Cartea ce a precedat-o — „Arta de a gîndi” — apărută tot la Editura Albatros avea să o înlîmpine și să o explice. Cred că, tocmai de aceea, autorul și-a subintitulat acest nou proiect și demers în termeni ce nu au nevoie de elocință. Perfect constient de im-

plicatiile unui asemenea demers cognitiv Traian Gănju formulează această promisiune de lucru: „Recursul la morală, indiferent de parametrii și sensul în care a fost efectuat, a indicat mereu efortul de realizare și împlinire a ființei umane în acel punct în care se focalizează în cel mai înalt grad pe ea însăși”.

Și, pentru a-și preciza metoda, dar, mai cu seamă, obiectul de studiu, Traian Gănju scrie: „Consider că nu este necesară cine știe ce demonstrație savantă pentru a accepta ca titlu de adevăr al omului contemporan resimțite pe terenul unei vieți tot mai complexe, marcată de schimbări rapide și extrem de

diverse, accentuînd interdependențele umane, necesitatea de integritate și autocontrol drept imperativ de primă urgență pentru a se recunoaște realitate și împlini — el însuși”.

Nu doar în această carte — și nu doar cu acest prilej — Traian Gănju și-a desfășurat demonstrația sa asupra, ceea ce el însuși a definit a fi „re-venirea moralei”. Dacă, însă, în cărțile anterioare el a făcut un apel convingător, la teme, motive și chiar dileme ale „lumii morale”, de această dată conceptul de redimensionare îl preocupă atît în sensul construcției, cît și în cel al autoconstrucției omului.

Nu întîmplător, Traian Gănju își focalizează demersul său asupra unor teme și idei ce nu pot fi excluse din sfera moralei — atît din punct de vedere teoretic, cît și din cel al praxii-furii unui nou umanism. Și, tot nu întîmplător, autorul insistă să vedem mai bine rolul și locul educației morale în ansamblul arhitecturii de idei ce trebuie să definească omul nou.

Dacă stăm să revedem tabla de materii (autorul a preferat să îi spună „indice problematic”) ne atrag numaidecît atenția termenii de neocolit. Iată, spre exemplu, cunoașterea, condiția umană, natura umană, caracterul, demnitatea. Autorul are nu doar curajul de a ataca teme dificile, ci și de a încerca să le elucideze. Important este, însă, faptul că și-a asumat acest risc.

Dar, Traian Gănju nu scrie doar o carte „în sine”. El este, prin vocație, un autor polemic, și, de altminteri, chiar autopolemic. Să recităm cîteva rînduri din fiecare pagină și vom vedea că autorul se confruntă și auto-confruntă cu probleme pe care alți autori, deși nu le ocolesc, cel puțin le minimalizează. Or, dialectica formării omului nou nu are nevoie de asemenea eludante procedee. Dimpotrivă, ea are nevoie de cunoașterea vieții, a inșiși im-

perativelor acțiunii revoluționare. Întru acesta Traian Gănju o spune direct: „Am apelat, dacă nu la știința proorului-zisă, măcar la spiritul integrat viziunii filosofice”.

Ca atare, sistemul de referință al lui Traian Gănju intră într-o directă rezonanță cu ceea ce s-a numit — și se poate, pe bună dreptate, numi — „raționalismul aplicat”. El însuși o recunoaște: „Ne-am servit de cunoașterea și experiența personală a vieții, de cele văzute și auzite de la oameni vii, ne-am împărtășit din gîndurile celor din alte timpuri ori contemporani, filosofi, savanți și literați, care s-au străduit să pătrundă misterele vieții omenești”.

De aceea Traian Gănju nu va ezita să treacă prin sîta reflexiei sale critice exact acele fenomene morale ce nu reprezintă, ci — dacă pot spune așa! — chiar deteriorează climatul nostru moral, superior. Am, deci, în vedere, nu un tip anume, ci anumite tipuri și comportamente pe care le întîlnim în viața noastră de zi cu zi.

Iar dacă am intitulat aceste însemnări cu formularea unui mare umanist român — l-am numit pe Athanase Joja — am făcut-o tocmai pentru a sublinia că există o permanentă, așa cum trebuie să existe și o preeminență a spiritului raționalist și umanist, propriu — în absolut — spiritualității românești, ethosului și logosului nostru național, legitimîndu-i deschiderea sa spre universal.

Prin această carte — cu adevărat de referință — Traian Gănju se dovedește a fi un autor de sobră și distinctă tinută pentru care, așa cum o spune și Malraux: „...nimic nu valorează cît o viață de om”.

E mult? e puțin?... Las și eu, pe cît pot, tînărului cititor plăcerea de a judeca.

ȘERBAN CIONOF

Creație și receptare

Despre Canudos sau „ciudatele geografii ale întîmplării”

Războiul sfîrșitului lumii sau Canudos între mit și istorie, al treilea roman al lui Mario Vargas Llosa apărut la noi, completează imaginea cititorului român asupra unuia dintre cele mai viguroase talente din literatura hispanoamericană actuală.

Dacă prin Casa verde (1970) cititorul lăua contact cu un roman de atmosferă — cu multe elemente tipice literaturii latino-americane de azi — iar Matusa Julia și condeierul era un bildungsroman grefat pe fundalul unei acide critici sociale, Războiul sfîrșitului lumii propune o altă coordonată a romanului vargasillosian și o altă tonalitate: dimensiunea gravă a frescei sociale, a romanului-debater.

La Canudos se știe „că nimic nu e întîmplător, că hazardul nu există, că totul are un înțeles adînc, o rădăcină ale cărei ramificații duc întotdeauna la Tată”. Fraza sintetizează perfect și atitudinea lui Vargas Llosa față de narațiunea-subiectul obiect al ultimului său roman publicat în românește în excelența tălmăcire a lui Mihai Cantunari. Războiul sfîrșitului lumii, operă epică de amploare, este într-adevăr de o extraordinară unitate și coerență, în ciuda desfășurării ei aparent haotice, care urmează în realitate „o organizare a vieții, o legătură strînsă și o circumscriere între lucruri și oameni, între timp, spațiu și experiență umană”.

Războiul sfîrșitului lumii este și nu este în esență sa un roman propriu-zis. Este mai curînd un eseu romanesc ale cărui contururi epice se estompează în multitudinea de semnificații posibile. În roman, categoriile tradiționale ale epicului par devorate de acțiune. Spațiul riguros delimitat este abolit. Este „caatinga”, un loc fără relief cert și fără repere concrete ale „continentului” brazilian, dar este și nosfișirea sertón-ului, acel nicăieri și oriunde din proza latino-americană contemporană, spațiu al continentului înfînit al conștiinței care trăiește, înregistrează, selectează faptele și optează. Timpul unic este cel al curgerii continue a clipelor, timpul ploii din Macondo, un soi de illo tempore baladesc pentru Sfîntulor și Canudos, dar și timpul precis, cronometrat, al rapoartelor de război și

al audienței politice, pentru Bahia. Timpul pentru Canudos este cel al zilei-nopte, al „zilei fără ore” dinaintea „orei zero” a temporalului, a istoriei în care sfîrșește istorisirea.

Acțiunea, ca istorisire în marginile și mereu în umbra istoriei reale, este de fapt suportul, nu însă și esența romanului. Roman de factură modernă, Războiul sfîrșitului lumii nu poate fi și nici nu trebuie povestit. Desfășurarea romanului — în funcție de tabăra din interiorul căreia este urmărită — reflectă o tragedie (cea a yagunzilor) sau o farsă atroce (a politicianului bahian); indiferent de perspectivă, este aici vorba de o tragedie a colectivității (a două tabere care se înfruntă), dar și / sau în primul rînd a individului: Erou (olonelul Morcira César), erou (Bárboasa, Idiutul, Rufino, Jurema, Joao Grande, Pajeu, Joao Abade) sau martor (Piticul, Leul din Natuba, ziaristul miop).

Acțiunea „adevărată” este în roman cea generată de IDEE, căreia i se opune aceea măsluită, deturnată de la adevăr, utilizată împotriva ideii și care devine o realitate cu un contur mai pregnant decît însuși realul: „Aleîndo dá nomele politailor care l-au prins pe Brandao, reproduce declarațiile acestuia, prin care mărturisise totul. Ce mai conținea că Brandao n-a existat niciodată, că transportul acela era o pură șornală”. Stă scris, deci e adevărat. Născocala cu spionul din Iupuiară, repetată, inmulțită. Vedeti cit și de logic și de rațional? Esențialul, real sau măsluit, este deci POVEȘTEA a ceea ce a fost trăit la Canudos, a ceea ce prin presă trebuie să se știe despre Canudos, a ceea ce afirmă ziaristul miop: „Dar deși nu le-am văzut, în schimb am simțit, am auzit, am pipăit și am mirosit lucrurile petrecute... Iar restul, l-am ghicit”. La Canudos, martorul nu vede (ziaristul miop), nu poate comunica cele înregistrate (Leul din Natuba) sau învaluiie prezentul în aura baladei (saltimbancul estropiat — Piticul). Deci adevărul nu poate fi și nu trebuie comunicat. Pluralitatea lui, adevărului fiecărui, al istoriilor omenești și nu al istoriei umane este esențial. Spre o aseme-

nea lectură pare a ne conduce și nuanțata traducere românească a textului care nu numai că propune echivalențele cele mai potrivite, dar marchează și tonalitățile și registrele distincte ale fiecărei categorii de personaje, ale fiecărei tranșe din viziunea pluriperspectivistă a scriitorului asupra evenimentelor reale petrecute în Brazilia anului 1897.

În centrul evenimentului, care scapă în amploarea sa oricărui martor, al poveștii care își devoră personajele parcă pentru a scăpa de povestire, stă deci Canudos și nu Sfîntulor, Canudos — stare / atmosferă / povestire / realitate și ficțiune / mit convertit în istorie și trăire devenită amintire. Canudos este, ca și Macondo, poate în primul rînd un spațiu al istoriei care devine ficțiune, spațiul amplu al povestirii-cadru în care se vor inscrie toate celelalte. Spre deosebire de marquezianul Macondo de care îl apropie aura mitică și ceva din atmosferă sau statutul de Erou-cadru, Canudos are la Vargas Llosa o multitudinea de semnificații. Războiul sfîrșitului lumii este de fapt războiul pentru Canudos, lupta dintre două lumi pentru triumful sensului (yagunzii) sau înghițirea semnificației reale incomode (republicanii și monarhiștii).

Canudos este locul unde se plămădește mitul ce va genera istoria singeroasă, unde IDEEA intrupează comunitatea. Romanul se convertește astfel într-o parabolă de o deschidere înfînită, cu o arhitectonică de o sobrietate și de un echilibru clasic al nivelelor narațiunii și personajelor. Nemarkat de experiența directă a scriitorului, așa cum se întîmpla cu alte romane ale lui Mario Vargas Llosa, Războiul sfîrșitului lumii se apropie de idealul vargasillosian al romanului total: roman istoric care „înghite” istoria (și documentul de epocă în ficțiune), roman social (frescă a vieții și luptelor din sertón precum și a relațiilor sociale braziliene de la sfîrșitul veacului trecut), roman personalial (axat în tabăra oamenilor din sertón pe drama Juremei, a lui Rufino și a lui Galileo Gall, iar în cea a bahienilor pe decăderea — simbolică! — a baronului de Canabrava și a familiei sale), roman politic (în care se înfruntă concepțiile și tacticile monarhiștilor, republicanilor și ale multîmii fanatizate), roman de idei (ca parabolă cu multiple semnificații) și poate în primul rînd roman al creației ca mod de existență, al experienței care trebuie comunicată (Leul din Natuba, Piticul) sau al trăirii care își caută forma estetică, împlinirea, clarificarea în cuvînt (ziaristul miop).

Lupta pentru Canudos este o confruntare de idei, de adevăruri: adevărului unie (religios) și atemporal al yagunzilor i se opune adevărul multiplu (social,

politic istoric) al celorlalți. Canudos și Bahia există paralel și reprezintă unul pentru celălalt oglindă deformantă. Canudos se constituie în plină zonă a Bahiei ca o negare a Bahiei, a Braziliei republicane în curs de modernizare, ca o imagine inversată a relațiilor și istoriei „de dincolo”. Bahia combate Canudosul care îi atacă esența, sistemul constituit de valori și relații sociale și îl infringe deformînd prin cuvîntul (tipărit) sensul acțiunii yagunzilor. Dar și Canudos infringe Bahia, obligînd-o să se supună autorității federale din Rio de Janeiro. Prin libertatea, morala și lipsa de preocupări materiale, Canudos este o imagine deformată a Bahiei, dar devăstînd tînutul — prin focul „purificator” —, ajunge la auto-negare.

Canudos apare astfel ca spațiul real al libertății cului, ca locul (single) în care fiecare se regăsește, poate fi el însuși, liber de orice constrîngere și de unde — după cum spune unul dintre personaje — nimeni nu mai are unde fugi. De aceea aici Leul din Natuba este înțeleptul, Pajeu se îndrăgostește, ziaristul și Jurema își găsesc fericirea în plină agonie a lumii, iar noi cete do yagunzi „vin să morim înăuntru”.

Opoziția Canudos / Bahia devine opoziția dintre înăuntru (Eu) și afară (Societate) sau opoziția dintre mit (anistoric) și istorie. „Ora zero”, ora intrării în temporal, în istorie (ora înfrîngerii ideii pure), este ora morții Sfîntulorului (a mitului). „Alesul” însuși marchează triumful istoric: este Antonio Vilanova, om al temporalului, al ordinii și al adevărurilor parțiale, al comunicării posibile și al reluării existenței și după... Războiul sfîrșitului lumii.

Singurul narator care marchează totuși înscrierea istoriilor în istorie, a povestirilor în povestire — colportîndu-le —, rămîne Piticul, pentru care realul se pierde în aburii legendei, ficțiunea realității se prelinge în realitatea fictivă a legendei lui Robert le Diable, în care se (cont)opesc și Pajeu, dar și Joao Abade (Satana) și Antonio el Fogueteiro și Canudos.

Prin poveste (cuvînt) se recrează astfel mitul și ciclul se închide după triplu ciclul genezei, patimilor și apocalipsei, cu înălțarea mitică la cer a eroilor. Mitul înălțării, purificînd căderea, naște mitul în fața căruia și baronul, ca și cititorul... rămîne „perplex gîndindu-se la ciudatele geografii ale întîmplării, la ordinea aceea ocultă, la legea înmărmuritoare a istoriei natilor și a indivizilor, care îi apropia și îndepărta, îi făcea să se dușmănească sau să se alieze unii cu alții”.

COMAN LUPU

Mapamond

O poveste de dragoste pe marele ecran. Se anunță că, începând cu jumătatea acestei luni, pornesc filmările unui „love story” de data aceasta cu actori francezi (cei mai bine cotați la această oră), Isabelle Adjani și Gérard Depardieu. Filmul se va numi **Femme maudite** și va fi o transpunere cinematografică fidelă a unei mari pasiuni reale care, la vremea ei, a stîrnit nenumărate discuții, comentarii, terminându-se într-o nebanuit de dureroasă tragedie. Este vorba despre dragostea ce l-a unit pe marele sculptor Auguste Rodin și pe Camille Claudel, o sculptoriță de mare talent care, în atmosfera plină de prejudecăți anti-feministe a sfîrșitului de secol XIX a fost adusă la demență de indiferența, chiar disprețul pe care societatea îl arăta inercării unei femei de a-și demonstra personalitatea creatoare. În acest sens, filmul regizorului Bruno Nuytten, bazindu-se pe datele oferite de o carte apărută foarte recent în librăriile franceze (**Dossier Camille Claudel**, autor Jacques Cassar, Ed. Librairie Séguier), se constituie în sine ca o pledoarie pentru valoarea existenței umane, pentru dreptul la afirmare creatoare, eliberată de prejudecăți și obscurantism. De notat este faptul că actorii principali, pentru a intra cât mai bine în atmosfera specifică filmului, au urmat cursuri intensive de teorie artei la Institutul de Belle-Arte din Paris.

Festivalul comemorativ Stradivarius se află în plină desfășurare la Cremona, omagînd împlinirea a 250 de ani de la moartea celui considerat a fi fost cel mai mare constructor de instrumente cu coarde al tuturor timpurilor. Este un ciclu de manifestări muzicale ce vor atinge punctul de apogeu la data de 28 septembrie, prin concertul susținut de Orchestra filarmonică a teatrului „Scala” din Milano, avîndu-l ca dirijor pe Carlo Maria Giulini, ca solist fiind Salvatore Accardo în „Concertul in re op. 77 pentru vioară și orchestră” de Johannes Brahms. Ceea ce este foarte interesant de arătat, e că toți soliștii care vor apare în cele 12 concerte programate vor cînta pe instrumente Stradivarius. Printre invitați, Bruna Giuranna, Henryng, Anne Sophie Mutter, Rocco Filipini și Pinchas Zukerman în fruntea prestigioasei **English Chamber Orchestra**. Și încă un amănunt foarte interesant: au început și filmările pentru **Maestrul**, un film dedicat vieții lui Stradivarius. Regia, Giacomo Battiado, banda sonoră, Salvatore Accardo, interpretul principal fiind Anthony Quinn care va juca alături de trei dintre fiii săi.

ACTUAL

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. ROȘU ȘI NEGRU — Să oțerem soarelui lumină; 2. DOINA MATEI/MIHAI POCORSCHI — Adu-mi iubirea înapoi; 3. MIRCEA BANICIU — Numai tu; 4. KRIPTON — N-ai să aflu tot; 5. SORINA MOLDAI — Dreptul de a fi; 6. IRIS — Frumusețea ta; 7. AURA URZICEANU — Vis peste timp; 8. ELENA CIRSTEA — Miine; 9. HOLOGRAF — Cine știe oare; 10. AUTOSTOP MS — Anii mei; 11. CELELALTE CUVINTE — În zori de zi; 12. MARINA SCUPRA — Nu te cred; 13. METROPOL — Conturul iubirii.

SECȚIA STRĂINĂ

1. MICHAEL JACKSON — I Just Can't Stop Loving You; 2. MADONNA — Who's That Girl; 3. PET SHOP BOYS — It's a Sin; 4. WHITNEY HOUSTON — I Wanna Dance With Somebody... 5. A-HA — The Living Daylights; 6. GEORGE MICHAEL — I Want... 7. SAMANTHA FOX — Nothing's Gonna Stop Me Now; 8. MEL AND KIM — F.L.M. (Fun, Love, Money); 9. DEPECHE MODE — Strange Love; 10. BILLY IDOL — Sweet Sixteen; 11. U 2 — I Still Haven't Found... 12. DAVID BOWIE — Time Will Crawl; 13. JANET JACKSON — Pleasure Principle.

POȘTA TOP. Un misterios corespondent din Severin ajunge la o concluzie care ne pune pe gânduri: la prima ediție a topului 13, la „Secția Română”, formațiile vocal-instrumentale aveau nouă piese în clasament, adică 69,23 la sută, pentru ca în numărul din 27.06 să ajungă la numai trei piese în clasament, deci 23,08 la sută. Ca unul adevărat statistician ce se află, îi propunem să ne trimită un clasament al formațiilor rock, după numărul de kilograme ale membrilor componenți. Lăsînd gluma la o parte, propunerile dv. sînt interesante, și ca dovadă „Conturul Iubirii” a intrat în TOP. Era de preferat ca în loc de „Pour Mircea Zane personnellement s'il vous plaît” să scrieți numele și adresa citet. Așteptăm deci o scrisoare de identificare. ● Remintîndu-vă, dragi cititori, că la sfîrșitul anului vom publica clasamentul celor mai buni corespondenți ai TOP-ului, vă invităm să scrieți pe adresa: „Suplimentul literar-artistic al Științei tineretului”, rubrica „TOP 13”, Piața Științei 1, București.

MIRCEA ZANE

● ARGENTINA ȘCRABA, Darabani, Botoșani, Sinteți pe cit de talentată, pe atît de inexperimentată. Un poem începe, de exemplu, foarte promițător:

„Sînt cel mai trist om din lume și am cite doi ochi pentru fiecare moleculă de tristete”.

În continuare, faceți însă greșeala de a relua expresiva imagine în variante care îi spulberă misterul și o banalizează:

„și am cite două priviri pentru fiecare celulă cu amintiri și am cite două irisuri pentru fiecare nucleu de deznădejde” etc.

Reflectați, studiați, perseverați.

● MIHAI LUCIAN, București, Modul în care vă imaginați „viata poetului” este — iertați-mi severitatea aprecierii — ridicol:

„Cînd a mușcat din flutură a început să fluturească și din motive de zbor a rămas agățat în copaci”.

Sînt curios ce ar fi făcut poetul dacă în loc de flutură ar fi mușcat dintr-o mierlă.

● IRINEL PETROVANU, Iași. N-am înțeles nimic din poemele dv.:

„Cînd ael punct de fugă va fi prizonierul meu mutîndu-l după principii flămîndei plictiseli la capătul degetelor mă voi apropia de el și voi asculta scîrțitul obiectelor”.

De ce să ascultați scîrțitul obiectelor? Lăsați-le să scîrție în tîhnă, fără sentimentul că sînt supravegheate.

● MIHĂIȚĂ-ADRIAN CACIUC, Galați. Din versurile dv. nu reiese decît că vedeți pină foarte departe:

„Văd undeva Două drepte paralele Unite într-un punct”.

CENACLU prin corespondență

● MITU, Lița, Teleorman. Nu aveți motive să vă luați un pseudonim, ca măsură de precauție pentru eventualitatea unui răspuns negativ. Poemele, deși imperfect construite, conțin multe imagini frumoase. Iată cîteva exemple:

„Finul miroase a gânduri de țărani”

„Fierbe o lumină-n adjectiv”

„O, cit aș vrea Să mă știu o idee Poposind între cuvinte Precum o albină într-o Livadă-nflorită”.

● ION TOADER, București. În schița Pe inserat... nu se înțelege ce

Înainte de toate enciclopediile: de la Pliniu la Brockhaus, trecînd prin Isidor din Sevilla, Diderot și cea de-a unsprezecea ediție din Encyclopedia Britanica pe care o imaginez cu cotoarele ei ascute strălucînd în penumbra orbirii mele. Ele sînt, pentru un om lenes și curios, cea mai plăcută dintre lecturile literare. Bibliotecile sînt memoria umanității. O memorie infamă, a spus Shaw, dar cu ele vom clădi un viitor care să poată semăna, cel puțin într-o oarecare măsură, cu speranța noastră”.

Traducere și prezentare INA COSTIUC

Cronica literară în linii frunte de LINU

Tudor Cristea, Conturul speranței, Editura Eminescu, 1987.

Pentru Tudor Cristea orice element al vieții de zi cu zi poate deveni subiect de meditație filosofică.

Tabela de marcaj

Lița, căpetenia Grantului!

Duminică trecută, cînd toate locomotivele din gările bucareștene s-au tînguț îndelung, la auzul veștii că Rapidul s-a comportat ca un tramvai cu cai în meciul cu Petrolul, era să dau în plîns. Oricum, m-am freat la ochi, că nu-mi venea să cred, și-așa mi-a căzut o geană. „Punc-ți o dorință!” m-a somat un bun prieten, rapidist, care nu crede-n superstiții, dar crede-n pronosticurile mele. Și mi-am pus vechea dorință, de a-l vedea pe Lița Dumitru întors acasă, la revizia de vagoane, adormind cu visul ăsta vechi, pe care iată-mi-l îndeplinit! De miercuri dimineată, Lița e căpetenia Grantului, fiind numit director tehnic al echipei giuleștene și avîndu-l la dreapta pe Greavu! Așa mai zic și eu și cit de rău mi-o părea pentru Rică — gură bogată și pentru temporarul Kraus, nu pot să nu mă bucur că gărării își repun trenul în drepturi, renunțînd la vagonul de dormit, care-i trăgea la picoteală. De-acum, veți vedea un alt Rapid și — țineți minte ce vă spun! — veți auzi și de un nou director tehnic priceput. Că Lița nu va fi cu nimic mai prejos decît colegii săi de generație din teren, Lucescu, Dinu, Iordănescu!... Așa sînd lucrurile, o să mă frec mai des la ochi și o să-mi pun alte dorințe, similare, legate de soarta altor echipe și altor antrenori, țînd cont de faptul că Regia e vecina Rapidului și în planul suferinței. Duminică a fost

înghinotită din nou de arbitrul Coț (cu moț!), iar miercuri a jucat... nimic, în derby-ul studentesc, cu clujenii! Coț n-a mai fost, dar i-a țînut locul antrenorul Mircea Rădulescu, care a bramburit echipa în asemenea hal, încit, cu siguranță, observatorii polonezi n-au putut conchide absolut nimic. Necazul e, însă, că nici noi n-am priceput mare lucru, decit, eventual, că, în același ritm, studenții se pot gîndi la... restanțe, chiar de la începutul anului școlar! Ce cred eu nu vă spun, dar vă destăinuiesc că iar mi-am pus o dorință și știți de-acum ce urmează! E cert, însă, că dușul rece a fost binevenit pentru studenți și, deopotrivă, pentru băieții Victoriei, învinși acasă tocmai la timp, adică înaintea plecării înspre Cipru, unde pot și trebuie să învingă! Întrăm în săptămîna cupelor europene și-i musai să lăsăm gluma deoparte, avînd în vedere că șansele pe care le avem trebuie valorificate. Succes tuturor celor cinci echipe care iau Europa în piept, iar dacă nu dăm pronosticuri e pentru că sîntem convinși că, începînd cu Victoria și Dinamo — care joacă-n deplasare —, pentru a continua cu Sportul, cu Craiova și cu Steaua, formațiile noastre vor dovedi ce pot, cu-adevărat, sezonul de pescuit fiind în toi și permițîndu-le să pescuiască puncte prețioase!

HORIA ALEXANDRESCU

Françoise Sagan: VARĂ REGĂSITĂ

„ÎNCĂ NU AM SCRIS CARTEA PE CARE AȘ FI DORIT SĂ O SCRIU”

Îmbrăcată în jeans și cu o cămașă bleu-ciel, Françoise Sagan primește acasă la ea, pe strada Chereche-Midi din Paris, cu o amabilitate bazată pe atenție și simplitate. Silueta fragilă, părul blond adus spre fața ridată, o privire surizătoare care nu se dezlipește de privirea interlocutorului. Are cincizeci de ani. A primit de la debutul său fulgurant sute de ziaristi, a răspuns cu simplitate miilor de întrebări care i s-au pus despre succes, prietenie, joc, viteză, accidente sale de mașină, baruri de noapte și alcool, despre banul repede câștigat și tot atât de repede risipit. Tocmai felul ei de viață care i-a fost adesea reproșat este în realitate ceea ce o face să scrie.

Françoise Sagan s-a bucurat, încă de la vârsta de 18 ani când a debutat cu romanul „Bonjour tristesse” (1954) de un succes fără precedent în toată istoria literaturii franceze. Au contribuit la acest succes fără îndoială, deopotrivă și reclama neobișnuită și publicitatea în stil mare, ca și tirajele excepționale ale cărții sale de debut. S-a crezut în deceniul șase că „Bonjour tristesse” este cartea de spovedanie a tinerei generații; un deceniu mai târziu critica și publicul și-au dat seama că de fapt în carte nu era vorba decât de o minoritate tristă și suferindă, oarecum cinică, oarecum perversă, zbătându-se să iasă din lumea ei prea mică și aruncându-se într-o viață de care-i era mai curind frică.

Este odată azi drept o vedetă incontestabilă a literaturii secolului 20. Unii au văzut în destinul lui François Sagan destinul unei lumi mici și incapabile de înnoire. Alții, mai generoși au scris că de mai bine de treizeci de ani, de pe timpul lui „Bonjour tristesse”, cărțile ei anunță timpul vacanțelor. Sagan — serie Claude Servant Schreiber în „Marie — France” nr. 353 — este vara regăsită, este o adevărată sărbătoare a cuvintelor potrivite și a formulor bine găsite, începând cu titlurile cărților ei: „Un certain sourire”, „Le garde du coeur”, „Dans un mois, dans un an”, „Allez-vous Brahms?”. Reporterul, care i-a luat un interviu lui Françoise Sagan — acest „mic și fermecător monstru”, cum a numit-o François Mauriac — notează despre scriitoare: Ceea ce-ți rămâne în memorie, în primul rând după ce s-ai de vorbă cu ea, este zimbetul deschis, tinerețea și generozitatea. Vorbește repede, înghițindu-și cuvintele, atât de repede încât trebuie, pentru a prinde fiecare cuvânt s-o rogi să vorbească mai rar. Sau să recurgi la magnetofon, ceea ce, după mărturisirea scriitoarei, face ea însăși pentru a-și scrie cărțile.

— Titlul ultimului dv. roman este, la fel ca al celorlalte cărți scrise de dumneavoastră, foarte clar: De guerre lasse. Cum ați ajuns la acest subiect?

— Titlul nu trebuie să vă inducă în eroare; este vorba de o poveste de dragoste, ba chiar două, pe fundalul războiului și al Rezistenței. Am refuzat mult timp să pun eroii în situații tragice prin ele însele, cum ar fi războiul. Mi se părea prea ușor. Și apoi, am citit o serie de cărți pe această temă și cea mai mare parte dintre ele m-au enervat. Aveam impresia că de fapt, în realitate, lucrurile se petrecuseră cu totul altfel.

— Acțiunea cărții dumneavoastră începe cu anul 1942: „Anotimpurile fură brutale în acel an” — sint primele cuvinte ale cărții. Charles Sembrandt, eroul cărții, trăiește liniștit în Dauphiné, unde conduce o fabrică de încălțăminte. Dar o întâlnire îl va face să-și schimbe radical modul său de viață de pină atunci. Cum explicați această schimbare?

— Am vrut să prezint procesul complicat prin care un om care nu dorea să lupte, totuși în final o va face. Războiul intervine în viața liniștită a lui Charles Sembrandt atunci când prietenul lui din copilărie Jérôme scapă la el neacceptate. Jérôme conduce o rețea a Rezistenței și organizează filiere de evadare pentru evreii care încercă să scape de persecuția nazistă. El este însoțit de o femeie tină și foarte frumoasă: Alice. Între cei trei se vor stabili strinse legături, și Charles, sub influența pasiunii, va

renunța la viața lui sigură și lipsită de griji de pină atunci.

— Nutriți o afecțiune specială pentru personajul principal al cărții, fapt care se simte în tot romanul. Cum se explică simpatia dumneavoastră pentru Charles?

— Da, am o mare slăbiciune pentru Charles și cred că femeile îl vor iubi. Am cunoscut foarte puțini oameni ca el: plin de vitalitate, încrezător, înfruntând cu tărie grutățile și în același timp copilăros. Regăsese în el farmecul bărbaților adevărați. Și apoi, el mă face să rid, chiar dacă perioada la care mă refer în roman este tragică.

— Dumneavoastră înșivă, Françoise Sagan, ați trăit în Dauphiné în perioada în care se desfășoară acțiunea romanului?

— Într-adevăr, familia mea se refugiase în Vercores; tatăl meu ne dusese acolo pentru a ne proteja de ororile războiului. Era un loc bine ales.

— În carte ați descris astfel frumoasa vilă provincială unde începe aventura lui Charles: „Cu fațada de culoare roșu-deschis, crăpată pe ici-colo, avind ferestre înalte acoperite de obloane care ascundeau parcă un secret, casa însăși părea așipită pe malul unei aglomerări formată din incertitudini”. Ce semnificație au aceste „incertitudini”?

— Atunci, în momentul când cei trei s-au întâlnit pentru prima oară în casa lui Charles, domnea calmul, cel puțin în aparență. Niciunul din cei trei nu știa precis cum se vor desfășura evenimentele ulterioare. Alice exercită asupra lui Charles, gazda sa, o irezistibilă atracție. Încă din prima seară — și aproape de la prima privire, Charles vrea să o cucerească pe Alice. Și pină la urmă el va reuși.

— Refuzul lui Charles de a lupta la un moment dat vine din lășitate?

— În momentul în care Charles îi primește pe Alice și Jérôme la el, regiunea este încă liniștită. Dar nu din acest motiv refuză Charles să se angajeze în luptă, ci pentru că el așteaptă ca ostilitățile să înceadă de la sine. El obsedează o sumărire pe care i-o împărtășise lui Jérôme: cu doi ani mai devreme, exact cu 21 de

ore înaintea armistițiului din vara lui 1940, era singur în Ardeni cu un prieten, în fața nemților. Am dorit ca expunerea a ceea ce se petrecuse atunci să fie una din scenele cele mai puternice ale cărții. Și cred că am reușit acest lucru. Atunci când Charles evocă aceste fapte care l-au marcat pentru restul vieții, el spune simplu: „Nu doresc să-mi mai reamintesc ce s-a întâmplat atunci”. Refuzul lui de a se angaja, viața sa lipsită de griji nu se datorează deci lășității.

— Ce anume va genera curajul lui Charles?

— Așa cum refuzul lui de a lupta nu vine din lășitate, nici riscurile pe care le va accepta totuși cu scopul de a proteja pe Alice nu vin din curaj. Ca orice romantic cavalier, Charles se poate bate pur și simplu din dragoste și în această constă de altfel cheia romanului meu: intensitatea dragostei sale pentru Alice nu-i lasă altă posibilitate.

— A fost o soluție pe care ați ales-o întimplător?

— Nu, de la bun început gândeam că eroul meu va ajunge în acel moment în care el se va descoperi pe sine însuși și mai ales să-și dea seama că nu ar fi putut acționa altfel. Noi, scriitorii, împunăm de obicei personajelor limitate și defectele pe care le avem noi înșine.

— S-a spus despre cartea dumneavoastră că este o „sărbătoare a inimii”. Ce părere aveți?

— Așa este. La Paris, unde se precipită arestarea rețelei lui Jérôme, Alice descoperă că ar vrea să-l facă mai mult decât fericit pe bărbatul pe care-l iubește. Urmează atunci câteva zile, câteva săptămâni de pasiune fericită, descrisă, așa cum o fac de obicei, cu o extremă pudoare. Am vrut să redau uimirea și paradoxul dragostei văzută prin prismă delicată a unei fete îndrăgostite: Alice se simte coplesită pentru prima dată în viața ei de un bărbat. Este într-adevăr un meșteug să știi să transformi dragostea în artă.

— În ce timp ați scris cartea?

— Am realizat acest roman într-un an.

ceea ce e cam mult pentru mine. Precedenta mea carte am terminat-o în trei săptămâni.

— Scrieți greu sau ușor?

— Am avut mereu o mare ușurință în redactarea cărților; pentru mine nu există reguli rigide în ceea ce privește scrierea. Cea mai dificilă problemă o constituie începerea unei cărți. Atunci când încep o carte întâmpin dificultăți enorme. La un moment dat, după câteva pagini nu mai merge. Ai impresia că, deși lucrul nici n-a început bine, s-a și sfârșit că e compromis și că nu vei mai putea scrie deloc. Nu-ți mai poți formula în minte ceea ce ai în minte. Apoi, după un timp, nu știu cum se face că o idee iar de la început. Ești salvat! Parcă e cineva la locul tău care-ți spune ce să scrii, frazele vin singure.

— Din punct de vedere material vă simțiți în siguranță: datorită cărților aveți din ce trăi pină la sfârșitul zilelor. Înseamnă oare acest lucru că nu veți mai scrie?

— Vă mărturisesc fără jenă că dacă astăzi aveți în față De guerre lasse, aceasta se datorează obligației de a onora contractul care mă lega de editorul meu. Pe de altă parte, am mereu o preferință pentru ultima mea carte. Timp de cel puțin un an.

— Urmați un plan atunci când scrieți?

— (Ris). Nicidecum! Sint desigur unii care își fac un plan, care știu încotro se îndreaptă. Eu nu.

— Vă notați întotdeauna ideile care vă vin?

— A, nu, detest acest lucru. Uneori am o idee foarte bună, o pierd, dispare, s-a sfârșit și e foarte bine așa. Nu, a-ți lua note pe bucățele de hirtie mi se pare o ororă! Prefer să le consider lucruri pierdute, ratate. Cădat, memoria nu servește la nimic. Au spus-o alții mai bine decât mine: a scrie înseamnă a-ți aminti ceea ce știi, dar ignori că știi. A scrie înseamnă a inventa ceea ce se știe deja.

— Vă supuneți unei discipline anumite sau unei metode de lucru?

— Vreți să spuneți ca acel scriitor care, zice-se, are anumite tabieturi și pleacă de acasă în fiecare dimineață pentru a scrie între orele 7.30 și 12 s.a.m.d. Eu nu prea cred în asta. E timpul de scriitor-mascul care nu vrea să rămână în ghearele femeii la ora de curățenie și atunci spune că merge la birou. După părerea mea, acest scriitor se duce în biroul lui pentru a citi romane polițiste sau pentru a dormi!

— Dumneavoastră când scrieți?

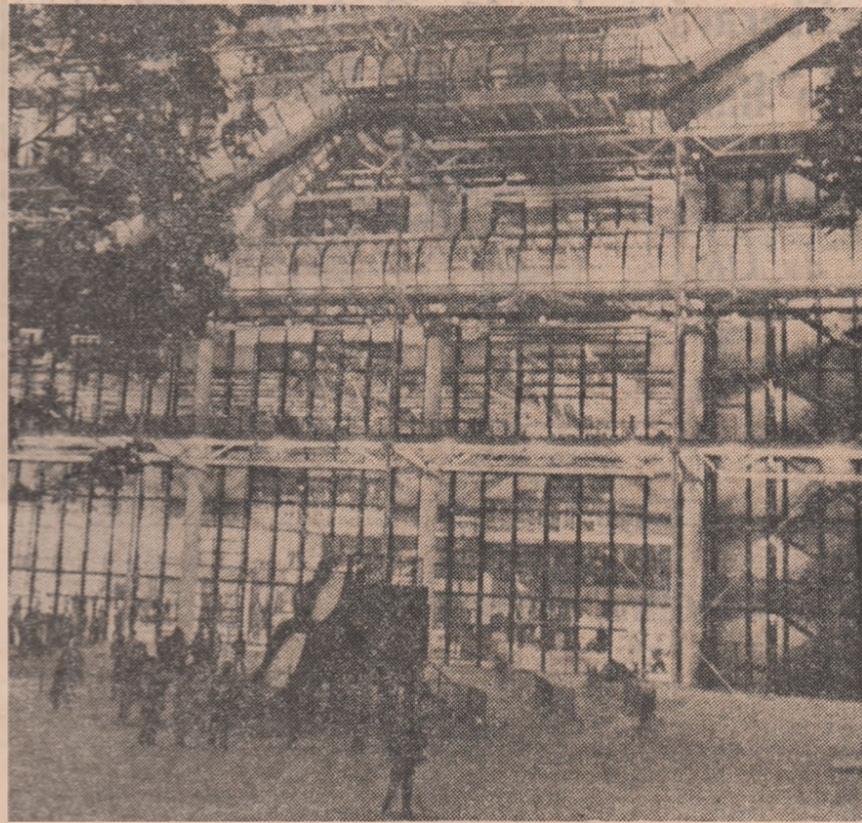
— Scriu de obicei la orele la care ceilalți dorm, în general între miezul nopții și ora șase dimineața. Sau mai degrabă dictez. Timp îndelungat am bătut direct la mașină. Apoi mi-am rupt brațul în mod stupid, chiar în mijlocul romanului Beris à l'âme. Trebuia să dictez cuiva, ceea ce am și făcut. Am lucrat în acest mod timp de zece ani. Acum dictez în fața unui casetofon și pe urmă dau la dactilografiat și în final corectez textul.

— Considerați că ați scris cărți „mari”?

— Fără falsă modestie trebuie să recunosc cu toată sinceritatea că încă nu am scris cărți importante. Nu mi-e rușine de ceea ce am scris, chiar găsesc că romanele mele nu sînt deloc rele. Dar e adevărat că știu ce aș fi vrut să realizez și n-am izbutit, ceea ce ar fi trebuit să fie între Proust și Stendhal.

— Ce părere aveți despre Françoise Sagan de azi, raportată la Françoise Sagan din momentul debutului?

— Ținînd cont de succesul pe care l-am avut cu Bonjour tristesse — a fost într-adevăr un succes disproportionat în raport cu valoarea reală a cărții — m-am obișnuit să mă scuz spunînd că ceea ce fac eu nu este ceva extraordinar. Foarte mult timp m-am menținut pe poziția asta. Acum cred că am mai mult talent, pe care mulți nu mi-l recunosc, dar totuși mai puțin decât aș fi dorit să am. Tot ce pot să vă spun e că încă nu am scris cartea pe care aș fi dorit să o scriu.

Centrul de artă modernă „Georges Pompidou” din Paris

Prezentare, traducere și adaptare FLORIAN MICSAN

Important

O nouă imagine asupra creației marelui nostru prozator Marin Preda o oferă volumul, de curind apărut în librării, Scrieri de tinerețe (Editura Minerva). Ediție, studiu introductiv și note de Ion Cristoiu.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: București, Piața Științei, Tel. 17 68 10, 17 68 20. Abonamentele se fac la oficiile postale și difuzorii din întreprinderi și instituții — Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei” cliforii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — Sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10316 prsif București, Calea Griviței nr. 64-66.